

Salesiáni a jejich význam pro sociální pedagogiku

Kateřina Dorazilová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina DORAZILOVÁ**
Osobní číslo: **H118053**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Salesiáni a jejich význam pro sociální pedagogiku**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

- osobnost Františka Saleského,
- vyzdvižení doby Dona Bosca a jeho charitativní činnosti,
- pátera Ignáce Stuchlého,
- salesiánská hnutí v současnosti a jejich vztah k sociální pedagogice.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný sociologický výzkum zaměřený na život a práci sociálněpedagogických osobností Rosicka.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Jůzl, M. Sociální patologie rodiny. Brno: IMS Brno, 2011.

Kolek, A. Rosice během staletí. Rosice: Gloria, 1994.

Kopecký, J. Tvé misie budou na severu – Život a dílo Božího služebníka Ignáce Stuchlého. Praha: Portál, 2007.

Med, O. Pod modrým nebem – Kronika První české salesiánské kolonie. Přibyslav: Dvorek, 1990.

Quarzo, G. Don Bosco mi ukazoval cestu . Praha: Portál, 2011.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. listopadu 2013

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2014

V Brně dne 11. listopadu 2013

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí ústavu

doc. PaedDr. Slavomír Láca, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

.....KATEŘINA DORAZILOVA
Jméno, příjmení studenta

V Brně 14. 2. 2014

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jím dosažených v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem mé bakalářské práce jsou salesiáni a jejich význam pro sociální pedagogiku. Salesiáni Dona Boska jsou významnou římskokatolickou řeholí, která se, mimo jiné, věnuje výchově dětí a mládeže. Souvislost salesiánů se sociální pedagogikou spočívá v jejich původní charitativní činnosti, která postupně přešla v činnost vzdělávací. Jedním z pilířů salesiánského díla jsou střediska a kluby mládeže, které se věnují zejména organizaci volnočasových aktivit pro děti a mládež. Výzkum mi byl umožněn v jednom ze salesiánských středisek jihomoravského kraje, v okolí mého bydliště. Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem a do jaké míry se salesiánská střediska mohou podílet na výchově jedince. Na základě informací získaných kvalitativním výzkumem, zjistit, jaký význam mají salesiáni pro sociální pedagogiku.

Klíčová slova: rodina, výchova, volný čas, sociální patologie, salesiánské hnutí, preventivní systém, salesiánská střediska a kluby mládeže

ABSTRACT

The topic of my bachelor thesis are Salesians and their meaning for a social pedagogy. Don Bosk's Salesians are important Roman Catholic religious order, which is, in addition to other, dedicated to education of kids and youth. The link of Salesians with the social pedagogy is in their original charity activity, which gradually moved into the education activity. The most important pillars of Salesians work are centres and clubs for youth, which are mostly dedicated to organisation of free time activities for children and youths. My research was allowed in one of the centres in South Moravia, near my home. The goal of my bachelor thesis is to find out, how big influence salesians centres can have on the education of individuals. On the basis of informations gained from qualitative research, find out, what importance and how big influence Salesians have for the social pedagogy.

Keywords: family, education, free time, social pathology, salesian movement, preventive system, salesians centres and clubs for youth

Ráda bych poděkovala panu doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za odborné vedení a metodickou pomoc při zpracování bakalářské práce. Dále děkuji panu řediteli, pracovníkům a účastníkům Salesiánského střediska za umožnění provedení výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 POPIS A VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	11
1.1 RODINA	11
1.1.1 Problémové a dysfunkční typy rodin	13
1.2 SOCIÁLNÍ PATOLOGIE DĚTÍ A MLADISTVÝCH	16
1.3 VÝCHOVA	20
1.4 PEDAGOGICKÉ OVLIVŇOVÁNÍ VOLNÉHO ČASU	22
2 HISTORICKÝ VÝVOJ SALESIÁNSKÉHO Hnutí A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI S NÍM SPOJENÉ	23
2.1 PODSTATA VZNIKU SALESIÁNSKÉHO Hnutí.....	23
2.2 FRANTIŠEK SALESKÝ	24
2.3 JAN BOSKO.....	25
2.4 IGNÁC STUHLÝ.....	28
3 SALESIÁNSKÁ Hnutí SOUČASNOSTI.....	30
3.1 VÝZNAM ČINNOSTI SALESIÁNSKÝCH Hnutí	31
3.1.1 Preventivní systém	32
3.2 SALESIÁNSKÁ STŘEDISKA MLÁDEŽE.....	34
3.2.1 Oratoř	36
3.3 CÍLOVÉ SKUPINY A JEJICH VÝVOJ	38
3.4 PŘÍSLUŠNÍCI SALESIÁNŮ SOUČASNOSTI	40
3.4.1 Páter Jan Med.....	40
3.4.2 Páter Oldřich Med	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
4 VÝZKUM.....	43
4.1 CÍL VÝZKUMU	43
4.2 METODIKA VÝZKUMU	43
4.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	44
4.4 VÝSLEDKY A JEJICH INTERPRETACE	45
4.4.1 Dílčí závěr	57
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zabývám salesiány a jejich významem pro sociální pedagogiku. Inspirace pro toto téma vzešla z mého původního úmyslu, a to pojednat v kontextu sociální pedagogiky o významném pedagogovi pocházejícího z místa mého bydliště. Za tuto významnou osobnost považuji, mimo jiné, kněze Vladimíra Koukala, pocházejícího přímo z rodinného domu, ve kterém jsem žila i já, co by jeho příbuzná. Jelikož však pater Vladimír Koukal zemřel velice mladý, krátce po své primici, musela jsem se zamyslet nad dalšími významnými pedagogickými osobnostmi města, ve kterém žiji, Rosice. Vzpomínky a literární prameny mě navedly k páteru Oldřichu Medovi. Knězi, překladateli, spisovateli, faráři v Rosicích a především významnému členu salesiánského hnutí. Takto jsem byla nasměrována k životu a práci salesiánů souvisejících se sociální pedagogikou na základě jejich charitativní, vzdělávací a výchovné činnosti.

Než jsem se však dala do zkoumání výše uvedených souvislostí, zabývala jsem se pojmy, jako jsou rodina. Pozornost jsem zaměřila také na problematické a dysfunkční typy rodin, kdy u dítěte ve zvýšeném riziku hrozí rozvoj sociální patologie, kterými mohou být závislostní chování, sekty a sektářství, suicidální chování nebo např. kriminalita, ... Při této příležitosti bych ráda ve své bakalářské práci krátce pojednala o krizových situacích v rodině, které v případě, že jsou přehlíženy, či se jejich řešení neustále oddaluje, mohou vyústit v rozsáhlý sociální problém. Dalším pojmem, kterým se ve své bakalářské práci zabývám, je výchova. Oblast lidského života starou, jako je lidstvo samo, na kterou nám však moderní doba přináší nové pohledy. A konečně věnuji pozornost také pojmu volný čas, zejména jeho pedagogickému ovlivňování. Od teoretických východisek pedagogiky volného času, přes osobnost volného času, vychovatele, přejdu k samotným zařízením, která zejména prostřednictvím volnočasových aktivit usilují o výchovu mladého člověka. Jejich vznik, vývoj a působení v současnosti.

V historickém kontextu neopomenu uvést významnou osobnost Dona Boska. Italského kněze, který v 19. století řád založil a pojmenoval k počtě svatého Františka Saleského. V českých zemích zahájili salesiáni činnost v roce 1927. Zakladatelem díla se stal pater Ignác Stuchlý. Dalšími osobnostmi, o kterých bych ráda ve své práci pojednala, jsou již výše zmínění, pater Oldřich Med a pater Vladimír Koukal.

Pro vypracování praktické části mé bakalářské práce mi byl umožněn výzkum v jednom ze salesiánských středisek jihomoravského kraje, v okolí mého bydliště, působícího na poli výchovně vzdělávací činnosti dětí a mládeže.

Cílem mé bakalářské práce je na základě kvalitativního výzkumu zjistit, jakým způsobem a do jaké míry se salesiánská střediska podílejí na výchově jedince. Nalézt a uvést konkrétní případy, kde je zřejmý pozitivní vliv a význam salesiánů pro sociální pedagogiku.

Současně považuji za důležité prohlásit, že přestože já osobně jsem náboženského vyznání, rozhodně není mým úmyslem ani cílem, aby tato bakalářská práce působila na čtenáře dojemem propagace katolické církve.

Svoji práci jsem rozdělila do čtyř hlavních kapitol. První kapitolu jsem věnovala popisu a vymezení základních pojmů jako je rodina, výchova, volný čas, sociální patologie u dětí a mládeže. Druhou kapitolu jsem zaměřila na vznik a vývoj salesiánského hnutí v historickém kontextu a významné osobnosti s ním spojené. Don Bosko, František Saleský a Ignác Stuchlý. Třetí kapitola pojednává o salesiánských hnutích současnosti, jejich činnostech a působení. A poslední čtvrtá kapitola je snahou objasnit samotný význam salesiánů pro sociální pedagogiku, a to na základě kvalitativního výzkumu v jednom ze salesiánských středisek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POPIS A VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Svoji práci zahajuji rozsáhlou kapitolou věnovanou popisu a vymezení základních pojmů, které jsou pro moji bakalářskou práci klíčové. Považuji za důležité tyto pojmy nejenom definovat, ale také podrobněji o nich pojednat, zmínit se o jejich významu a funkčnosti. Základním stavebním kamenem mé bakalářské práce je rodina, která by měla zajistit jedinci zázemí a postarat se, aby se z dítěte vyvinula plnohodnotná osobnost, v níž bude rozvinut její potenciál, a která si bude zdravě vědoma svých kvalit, jimiž může prospět společnosti. Rodina však ne vždy plní tuto funkci, proto je důležité zaměřit pozornost také na problémové a dysfunkční typy rodin. Považuji za vhodné zmínit několik příčin, které způsobí, že se rodina paradoxně stane pro dítě prostředím spíše škodlivým. Nelze přivírat oči před sociálními patologiemi u dětí a mládeže, které se mnohdy stávají výsledkem tohoto škodlivého působení rodiny. Ústřední roli v této problematice přitom hraje výchova a pedagogické ovlivňování volného času, jimž bude první kapitola této práce zakončena.

1.1 Rodina

Definovat rodinu lze mnoha způsoby. Na rodinu totiž můžeme pohlížet z několika různých aspektů, například z hlediska sociologie, filozofie, práva či pedagogiky. Jako vhodnou definici rodiny pro svoji bakalářskou práci jsem si zvolila definici Vágnerové: „Rodina je důležitá sociální skupina, která plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nemohou získat nikde jinde. Každý jedinec zde má určité role, které se stávají součástí jeho identity. Mezi jednotlivými členy rodiny se v rámci jejich rolí vytvářejí rozmanité vztahy, pro něž je charakteristické určité chování a styl komunikace. Každá rodina má svůj hodnotový systém, jenž ovlivňuje chování jejich členů a vede k přednostní volbě některých strategií zvládnutí problémů. Pokud je rodina v nějakém směru dysfunkční, některé důležité potřeby těchto lidí zůstanou neuspokojeny, a rodina se pro ně stane spíše zdrojem zátěže.“¹ Autorka ve své definici rodinu funkční konfrontuje s rodinou dysfunkční, což je přínosné pro mé následné rozvinutí právě rodin problémových a dysfunkčních.

¹ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2004, s. 589

Matoušek ve svém Slovníku sociální práce hovoří o širším a užším pojetí rodiny. Užší pojetí rodinu charakterizuje jako skupinu lidí spojenou pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků jako je sňatek či adopce. Širší pojetí, jež se začíná rozšiřovat ve Spojených státech amerických a některých státech Evropské unie, za rodinu považuje také skupinu lidí, která se jako rodina deklaruje na vzájemné náklonnosti.²

Jandourek uvádí znaky rodiny, které jsou dle jeho názoru sociokulturně podmíněny. Rodinu charakterizuje společným bydlením, příslušností ke společné příbuzenské linii, společnou produkcí a konzumováním statků.³

Výše zmíněné definice lze doplnit definováním pojmu rodina z hlediska právního. Rodina je považována za základ státu. Na rodinu je pohlíženo jako na skupinu, ve které existují vnitřní rodinné vazby, které regulují fungování rodiny, taktéž se v ní přenášejí tradiční vzorce chování. Současná podoba rodiny a také postoj společnosti k rodině je výsledkem její reakce na společenské podmínky, které rodina byla nucena akceptovat a postupně je převzít do svého fungování.⁴

Rodina je pokládána za základní jednotku společnosti. Za hlavní smysl rodiny je považován význam reprodukční. Dítě ke svému vývoji však nepotřebuje jen zajištění primárních potřeb (teplo, jídlo) a stabilního prostředí (domov), ale i přítomnost stabilních osob (rodičů), které jsou na jeho vývoji vysoce citově angažováni. Rodina má smysl nejen pro dítě, ale i pro rodiče. Péče o vlastní členy převažuje nad starostlivostí o svou osobu a díky tomu dostává náš život nenahraditelné dimenze. Rodič se svými dětmi znovu prožívá i vlastní dětství, má možnost opravit chyby, jichž se na něm dopouštěli jeho rodiče.⁵

Jak již bylo řečeno, ne v každém případě jsou vztahy a podmínky harmonické. Setkáváme se s různými nestabilitami, které ovlivňují funkčnost rodiny. Rodina by měla plnit veškeré své funkce. Obecně lze hovořit o následujících funkcích rodiny: biologická reprodukce, ekonomická, sociální reprodukce neboli socializace, předávání kulturních vzorců a dovedností, sociální kontrola a funkce sociálně ochranná, např. podpora v nouzi.

² Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8.

³ Jandourek, J. Sociologický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

⁴ Holub, M., Nová, H., Ptáček, L., Sladká Hyklová, J. Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-96-7.

⁵ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8.

1.1.1 Problémové a dysfunkční typy rodin

Velice často se dnes můžeme setkat s tvrzením, že instituce rodiny je v krizi. Odborné statistiky popisují úpadek a deformaci rodiny. Sociologové na jedné straně tvrdí, že rodina ztrácí schopnost plnit dva základní důvody své existence: výchovu dětí a emocionální podporu pro své členy. Proti nim stojí sociologové, kteří tvrdí, že rodina na tom není o nic hůře než v minulosti a kritizují idealizaci rodiny v dřívějších dobách. Pro rodiny v minulosti bylo časté potýkání se s chudobou, alkoholismem, domácím násilím a incestem, pouze se o tom nehovořilo. Oproti dnešní době se minulost vyznačuje zvýšenou úmrtností členů rodiny, zejména matek a dětí. Z toho vyplývá i vysoká proměnlivost dřívějších rodin oproti rodinám dnešním.⁶

V odborných publikacích se uvádí, že v krizi se nenachází rodina, ale naše představy o tom, co to rodina je a jak by měla vypadat. Pravděpodobně v budoucnu dojde k přehodnocení ideálu rodiny, a to jak na úrovni neformálního, tak i formálního pojmání.⁷

Na jedné straně známe rodiny, které jsou, dalo by se říci, ideální. O tom, že by jim mohla konkurovat rodina dřívější doby, nemůže být řeč. V protipólu však stojí takové dnešní rodiny, u kterých se setkáváme s otřesnými případy ublížení dítěti, a to jak fyzickým, tak i citovým, které v dřívějších dobách neměly obdobu. Dle mého názoru se jedná např. o dětskou pornografii páchanou vlastními příbuznými. Tato otázka úpadku rodiny je opravdu velmi složitá. A ještě složitější je odpovědět na otázku: Jak může rodič dopustit, aby jeho vlastní dítě trpělo nebo mu dokonce sám závažným způsobem ublížit?

Pro přehled lze obecně vycházet z těchto čtyř pásem rodiny:

- Funkční rodina zajišťuje optimální tělesný i duševní vývoj dítěte.
- Problémová rodina vykazuje poruchy bazálních funkcí, které neohrožují její existenci ani zdravý vývoj dítěte.
- Dysfunkční rodina je charakteristická vážnějšími poruchami některých nebo všech funkcí a ohrožuje zdravý vývoj dítěte.
- Afunkční rodina je typická výskytem poruch rodinných funkcí, které dítěti vážným způsobem znemožňují vývoj a narušují smysl rodinného soužití.

⁶ Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

⁷ Tamtéž

Pro potřeby praxe vypracoval Dunovský tzv. Dotazník funkčnosti rodiny, diagnostický nástroj, který vychází z hodnocení osmi diagnostických kritérií: složení rodiny, stabilita rodiny, sociálně – ekonomická situace rodiny (vycházející ze vzdělání, zaměstnání rodičů, z příjmu a bydlení rodiny), osobnost rodičů (jejich zdravotní a psychický stav a úroveň jejich společenské adaptace), osobnost sourozenců, osobnost dítěte, zájem o dítě, péče o dítě. Z jeho výzkumu vyplynulo mimo jiné i následující procentuální zastoupení jednotlivých typů rodin, dle plnění jejich funkcí:⁸

- Funkční rodina – 85%
- Problémová rodina – 12 až 13%
- Dysfunkční rodina – 2%
- Afunkční rodina – 0,5%

Rodina funkční již byla definována v první kapitole bakalářské práce. Než přejdu k definicím rodiny problémové a dysfunkční, uvedu nejprve definici rodiny afunkční. Přestože problematika afunkčních rodin je hodna rozsáhlého pojednání, mohu jí ve své práci věnovat pouze krátkou pozornost. A to z toho důvodu, že organizace, které jsem si zvolila ke svému výzkumu, nemají potřebné kompetence k zásahu do afunkční rodiny.

Rodina afunkční neplní svůj základní úkol a dítěti závažným způsobem škodí nebo je ohrožuje v samotné existenci. Sanace takové rodiny je bezpředmětná a zbytečná; jediným řešením, je vzít dítě z této rodiny a umístit ho do rodiny náhradní.⁹ Vztahy, které označujeme jako vztahy náhradní výchovy, definuje zákon jako „opatření, kterými se omezuje rodičovská zodpovědnost a může tak učinit jen soud“.¹⁰

Jedná se o:

- Pěstounskou péči
- Osvojení
- Poručenství
- Opatrovnictví
- Ústavní výchovu

⁸ Dunovský, J. a kol. Sociální pediatrie – vybrané kapitoly. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

⁹ Tamtéž

¹⁰ Holub, M., Nová, H., Ptáček, L., Sladká Hyklová, J. Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-96-7.

Problémová rodina - jak již bylo zmíněno, v rodině problémové dochází k pouze menším poruchám základních funkcí, kdy není ohrožen zdravý vývoj dítěte. Přesto je však důležité věnovat pozornost i tomuto typu rodiny. Tuto nutnost zdůrazňuje i doc. MUDr. Zdeněk Dytrych, CSc. ve své knize *Krizové situace v rodině očima dítěte*: „Při práci s rodinami, které prodělávají nějakou menší krizi, jsme znovu a znovu překvapeni, jak rozdílný je pohled na události ze strany dítěte a ze strany rodičů. Rodiče v mnoha případech podceňují nebo naopak přeceňují, jak dítě krizi chápe, jak ji prožívá, jaké může mít krizová situace pro dítě další důsledky. Není samozřejmě možné, aby dítě a rodiče chápali složitější rodinné situace rovnocenně. Ale je možné zbavit dítě zbytečných traumat, která vznikají nesprávným hodnocením citlivosti dítěte vůči určitým situacím v rodině.“¹¹

Dysfunkční rodina - dysfunkční rodina se vyznačuje vážně narušenou funkcí nebo funkcemi rodiny, které ohrožují vývoj dítěte. Rodina sama není schopna problémy zvládnout. Řadíme sem například případy hmotné nouze, závislosti atd. Je zde nutná pomoc institucionální metodou. V případě afunkční rodiny jsme zmínili náhradní rodinnou výchovu. V případě dysfunkční rodiny hovoříme o tzv. sanaci rodiny. Základním principem sanace rodiny je pomoc dítěti prostřednictvím pomoci jeho rodině. Jedná se o soubor činností sociálně-právní ochrany, jejichž cílem je odstranit nebo zmírnit příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům i dítěti pomoc a podporu k zachování celé rodiny. Zejména se jedná o činnosti směřující k odvrácení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu.

Poznatky různých výzkumů zdůrazňují úlohu rodiny v utváření životních postojů. Rodina je mediem, zprostředkujícím působení externích vlivů na psychický aparát dítěte. Je prvním místem, v němž se dítě podrobuje sociálnímu učení a je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním umožňuje vznik sociálních patologií.¹²

Matějček uvádí, že dobrý domov je jednou z podmínek šťastného dětství.

„To je následně jedním z předpokladů pro dobré, zdravé utváření lidské osobnosti a duševně zdraví, zdatní, vyspělí lidé tvoří zdravou společnost. Není tedy domov našich dětí jen tak docela soukromou záležitostí rodičů, ale v zájmu celé naší společnosti.“¹³

¹¹ Dytrych, Z., Matějček, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0332-7.

¹² Poncet-Bonissol, Y. *Psychický nátlak v rodině*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0153-3.

¹³ Langmeier, J., Matějček, Z. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986, s. 175

1.2 Sociální patologie dětí a mladistvých

V úvodu do problematiky sociálních patologií dětí a mladistvých považuji za vhodné uvést předmět této kapitoly a vztah k sociální pedagogice. Předmětem této části bakalářské práce jsou negativní jevy a tendence současné společnosti, souhrnně označované jako „sociální patologie“. Vztah sociální patologie a sociální pedagogiky je velmi výstižně uveden v učebních textech pro předmět sociální patologie: „Cílem sociální pedagogiky obecně je prevence nebo odstraňování problémů patologického charakteru; dále sociálně integrativní působení na marginalizované skupiny a ty části populace, které jsou ohroženy ve svém vývoji, případně se u nich můžeme setkat s deviantním chováním. Přitom se sociální pedagogika zaměřuje zejména na prostředí a jeho organizaci s cílem utvářet výchovně hodnotné podněty.“¹⁴

Dříve než přejdu k pojednání o konkrétních sociálních patologiích, ráda bych se zmínila i o příčinách patologie. Jelikož se ve své bakalářské práci soustředím na sociální patologie dětí a mladistvých, považuji za důležité poukázat na výchovné defekty jako zdroj vzniku patologie. Na základě výzkumů lze vycházet z teorie, že k výchovným selháním může dojít v prvním případě proto, že některé děti jsou výrazně odlišné a na standardní výchovné postupy reagují nestandardním způsobem. S. Chessová a A. Thomas na základě svého výzkumu konstatovali, že většinu dětí lze už od prvních dnů života zařadit do kategorií, které se od sebe odlišují v devíti druzích chování, jako jsou: postoj k lidem, míra kolísání nálad, pravidelnost spánku, rozvrh jídla, frekvence pláče, zlostná reakce na frustraci, adaptabilita na nové situace, ochota přijmout pravidla hry a únikové chování. Dalšími příčinami vzniku patologie v rodině mohou být například: neadaptivní chování rodičů a chaos v jejich životních normách, deprivace v raném dětství v důsledku zanedbávání dítěte, hyperprotektce, kdy si nadměrnou péčí nejčastěji matka řeší kromě přirozeného strachu i jiné rodinné problémy, dalším z činitelů rodičovského chování je násilí na dětech nebo hledání obětího beránka, kdy rodina nevědomky připsíše jednomu svému členovi zodpovědnost za všechno zlé, co se přihodí. Všechny uvedené činitele mohou vyústit do výsledného stavu výchovy, kterým je emocionální a sociální narušenost.¹⁵

¹⁴ Mühlpachr, P., Vavřík, M. Sociální patologie. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010, s. 5

¹⁵ Grün, A., Robbenová, M. Jdi svou vlastní cestou – Jak čelit zranění z dětství. Praha: Paulínky, 2010. ISBN 978-80-7450-010-7.

Ve své bakalářské práci soustředím svoji pozornost v teoretické části na děti a mladistvé, které se mohou ocitnout v nepříznivé životní situaci vlivem působení rodiny. V praktické části potom zkoumám zařízení, která těmto dětem mohou být nápomocna. Po té, co jsem se pokusila definovat typy rodin, ve kterých dochází ke vzniku prvopočátečního problému a dříve než přestoupím k pojednání o samotných konkrétních patologiích, rozhodla jsem se ještě prostudovat odbornou publikaci *Krizové situace v rodině očima dítěte* od doc. MUDr. Zdeňka Dytrycha, CSc. a prof. PhDr. Zdeňka Matějčka, CSc. Jelikož se domnívám, že i drobné krize v rodině, pokud jsou přehlíženy, mohou vyústit v rozsáhlý problém, dovolila jsem si v této části bakalářské práce stručně pojednat právě o těch případech, které se na první pohled mohou zdát triviální, ale v konečném důsledku mohou dítě přivést až do situace, kdy je nuceno vyhledat pomoc zvenčí, mimo svoji rodinu.

Ve výše zmíněné publikaci *Krizové situace v rodině očima dítěte* mě velmi zaujalo, že autoři zdůrazňují problematiku ekonomiky rodiny. Hovoří o tom, že mladí zamilovaní lidé podceňují úlohu ekonomiky v manželství. Po sňatku a s příchodem dítěte se však ekonomika stává předmětem denních debat a pochopitelně i konfliktů. Problémy kolem peněz a ekonomiky se mohou vyostřit mnoha způsoby, od vzájemného vyčítání, že jeden z partnerů vydělává nedostatek peněz či neumí hospodařit až po faktické konstatování, že rodina je v těžké finanční krizi, např. tím, že někdo je nezaměstnaný. Nedostatek financí a otřesená ekonomika rodiny vede k pocitům úzkosti a ohrožení potřeby jistoty a bezpečí.¹⁶

S rodinným konfliktem zvaným ekonomika úzce souvisí dětská závist. Při studiu této problematiky mě velmi zaujal výsledek pozorování, kdy rodiče přivedou k vyšetření dítě, které doma bere peníze. Sami soudí, že se dítě chce vyrovnat bohatým spolužákům ve třídě. Jenomže se ukázalo, že dítě doma netrpí nedostatkem hmotným, ale nedostatkem citovým, neboli psychickou deprivací. Na základě výzkumu autoři dospěli k názoru:

„Příznačné totiž je, že častěji takto „kradou“ děti spíše z bohatých rodin, kde se tisícovky nepočítají, ale kde se také žije pouze „vedle sebe“, a ne „spolu“, než děti z rodin tzv. chudých, kde se počítá každá koruna, ale kde všichni jsou účastni na společném (byť skromnějším) hospodaření.“¹⁷

¹⁶ Dytrych, Z., Matějček, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing a.s., 2002. ISBN 80-247-0332-7.

¹⁷ Dytrych, Z., Matějček, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing a.s., 2002, s. 19

K dalším krizovým situacím v rodině, které mohou vést ke vzniku sociální patologie, řadíme například rozvod a příchod nového partnera a nevlastních sourozenců, agresivita či závislost jednoho nebo obou rodičů, nemoc v rodině, úmrtí v rodině, atd.

Výše zmíněné příklady krizových situací v rodině mohou vést k rozvoji sociální patologie u dětí a mladistvých, kam řadíme:

Závislostní chování – aniž bych musela nahlížet do odborných publikací či článků, dovoluji si konstatovat, že současná situace je alarmující. Jelikož bydlím v blízkosti základní školy, denně se setkávám s davy školáků mladších patnácti let a jen marně mezi nimi hledám několik málo jedinců, kteří nedrží v ruce cigaretu. Tento fakt je o to zarážející, že si tyto děti „zapálí“ beze strachu i na veřejnosti. O užívání alkoholu mladistvými by se dalo hovořit dlouze, abych se však k tomuto tématu vyjádřila co nejuvýstižněji, uvedu zde životní zkušenost mého známého se svojí dospívající dcerou. Vyprávěl mi, jak na své dceři jednoho dne začal pozorovat změny jejího chování. Z přátelské a veselé dívky se začala stávat tichá, zachmuřená osoba, která se při komunikaci přestala dívat lidem do očí. Proto se můj známý, jako dle mého názoru dobrý rodič, začal zajímat o to, co je příčinou změny chování jeho dcery. Indicie ho zavedly až do rosického zámeckého parku. Tomu, co tam viděl, se dá jenom těžko uvěřit. Chlapce a dívky tipoval na věk dvanáct až patnáct let. Všichni opilí, povalující se na lavičkách nebo zemi, zápach marihuany, dva chlapci vlečou dívku do bezových keřů se slovy: „pojď, užijeme si“... Svoji dceru našel těžce alkoholově intoxikovanou o kus dál v partě takto se bavících dětí. Neváhal a na všechny tyto nezletilé děti, které nestačily (nebo skrze svůj stav nemohly) utéct, zavolal městskou policii. Přesné výchovné působení mi nepopisoval, ale pravděpodobně bylo správné, jelikož jeho dcera má dnes jiné kamarády, studuje, má své záliby. Svého známého jsem uznala dobrým rodičem, který své dceři moc pomohl a udělal správnou věc. Bohužel však jako jeden z mála. Ostatní rodičové, kteří byli společně se svými nezletilými dětmi předvoláni na sociální odbor městského úřadu Rosice, se na mého známého dokonce zlobili za to, že na jejich děti policii zavolal...! Situace je o to závažnější, že při ranní procházce s mým pejskem, nacházím v parku nejenom prázdné lahve od tvrdého alkoholu, stovky nedopalků cigaret, tzv. skleněnky, které se plní marihuanou či hašišem, ale dokonce i použité injekční stříkačky. Každý rodič by se v této souvislosti měl zajímat, kde a s kým jeho dítě tráví volný čas. Popřípadě včas zasáhnout a zabránit rozvoji sociální patologie u svého dítěte, jako to udělal výše zmíněný otec.

Z dalších forem závislostního chování dětí a mladistvých bych uvedla například závislost na internetu – netomanie, závislost na televizi, či bulimii a mentální anorexii, které souvisí s poruchou příjmu potravy. Přičemž tato medicínská diagnóza stojí na pomezí závislosti. Mezinárodní klasifikace nemocí ve své 10. revizi definuje bulimii následovně: Mentální bulimie je syndrom charakterizovaný opakujícími se záchvaty přejídání a přehnanou kontrolou tělesné hmotnosti, které vedou pacienta k aplikaci krajních opatření, aby zmírnil tloušťku, vyvolanou účinky požití potravy.¹⁸ Osobně se znám s dívkou, která si ve svých čtrnácti letech prošla mentální bulimií, následek na jejím zdraví je značný a ireverzibilní.

Sekty a sektářství – mezi dětmi a mladistvými se šíří tendence inklinovat k určitým skupinám, odlišovat se, zastávat radikální názory, lišit se... Sekta vytváří představu uzavřeného a výjimečného seskupení věřících, kteří se nějakým způsobem vydělili z občanské (či církevní) společnosti, vyjadřují kritické pozice vůči svým oponentům.¹⁹

Suicidální chování v dětském a adolescentním věku – Dlouho se hovořilo o tom, že dítě, které nemá zralý koncept smrti, nemůže vykonat suicidium. Současná literatura tolik netrvá na zralém konceptu smrti. Pokud je cílem suicidálního jednání zemřít, pak můžeme mluvit o suicidii bez ohledu na to, zda dítě chápe či nechápe smrt jako nezvratnou. Suicidální chování je obvykle výsledkem vzájemného působení intrapsychických procesů a vnějších okolností, které působí jako stresory. U dětí a adolescentů můžeme pozorovat výraznější projevy vzteku na důležité osoby (zejména rodiče), zároveň s pocity zoufalství, viny a bezmoci. Uvádí se, že suicidální jednání je v období adolescence druhou nejčastější příčinou smrti. U dětí do 14 let je suicidální jednání méně časté než v dospívání, kdy jeho výskyt výrazně roste.²⁰

Kriminalita mladistvých – život mladého delikventa je ovlivněn mnohými faktory, které mají trvalý či krátkodobý účinek. Tyto faktory jsou podmíněné vlivy osobnostními, individuálními, sociálními či přímo společenskými. Trestní zákon zdůrazňuje především výchovnou funkci trestu u mladistvých pachatelů. Účelem je vychovat pachatele v řádného občana s ohledem na jeho vlastnosti, rodinnou výchovu a prostředí, z něhož pochází.²¹

¹⁸ Mühlpachr, P., Vavřík, M. Sociální patologie. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010, s. 73

¹⁹ Tamtéž

²⁰ Tamtéž

²¹ Večerka, K. a kol. Prevence kriminality v teorii a praxi. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-48-6.

1.3 Výchova

„Možná si někdy ani dostatečně neuvědomujeme, že se svět dostal do určité fáze svého vývoje, ve které se bude muset vrátit opět k člověku, jeho podstatě, ale i k výchově.“²²

Výchova, tedy cílevědomé, záměrné, systematické, plánovité a všestranné působení na jedince tak, aby byl schopen plnit společenské úkoly, je hlavním předmětem pedagogiky. Výchova jako záměrné formování osobnosti provází lidstvo od nepaměti. Jedná se o oblast lidského života starou, jako je lidstvo samo, přičemž se tato činnost postupně institucionalizovala a profesionalizovala. Výchova je tedy, vedle dědičnosti a prostředí, činitelem, který determinuje formování lidské osobnosti.²³

Pojem výchova jsme na základě odborných publikací dokázali definovat. Avšak zamyslíme-li se nad podstatou a účelem výchovy, vyvstává spousta otázek. Na základě představy o svém budoucím rodičovství se domnívám, že se mnoho rodičů, stejně jako já, rozhoduje, zda vychovávat své děti k egocentrickému sebeprosazení. Mohou totiž potom být současně ohleduplné a tolerantní k druhým? Budou nakonec vůbec šťastné, i přesto, že dosáhnou vysokých platů, hodnotného majetku a dobrého postavení? Naproti tomu, budeme-li je vychovávat ke skromnosti, k úctě k jiným lidem, respektování zásad obecné lidské slušnosti, k tomu, aby věnovali více pozornosti druhým, než sobě, nezůstanou někde na okraji společnosti v bídě a často nezajištěném postavení? Prosadí se vůbec v životě? Myslím si, že se jedná o problematiku, na kterou neexistují jednoznačné odpovědi a pravidla. Ale každý člověk by měl postupovat dle svého svědomí, situace, svého pojetí světa a v neposlední řadě i podle individuality dětí, na které chce působit.

Otcové a matky v současné době si ve svém denním režimu neprosadí chvíli času pro to, aby se zajímali, jak se dítěti daří, zda ho něco netrápí, zda mu někdo neublíží, s kým se kamarádí, kde tráví volný čas. V tomto důsledku se v dnešní době stále častěji setkáváme s fenoménem tzv. „samorosti“. To, jak se dnešní děti a mládež chovají k sobě samým, rodičům i jiným dospělým, bych nazvala stavem naprosté anarchie. A upřímně nevím, zda si já osobně jednou do úkolu rodičovství sama troufnu.

²² Pelikán, J. Výchova pro život. Praha: ISV – nakladatelství, 1997, s. 5

²³ Jůzl, M. Základy pedagogiky. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.

Pojem výchova se však nevztahuje pouze na okruh rodiny a rodičovství. Setkáváme se s pojmem edukace. Jan Průcha ve své knize *Moderní pedagogika* uvádí, že někteří teoretici označují pojmem edukace souhrnně tradiční pojem „výchova a vzdělávání“, který je údajně z různých důvodů nešikovný. Především proto, že je dvouslovný, a tudíž méně operativní, než jednoslovný termín. Dále proto, že vyděluje složku „výchova“ a „vzdělávání“, ačkoliv se obě složky v reálném procesu vždy prolínají. Důležité je zdůraznit, že edukace se nevztahuje pouze na školní prostředí, nýbrž i na například zájmové kroužky, či střediska a kluby mládeže, na které je zaměřený můj výzkum. Pro tento účel tedy subjekty edukace nenazýváme pojmy „učitel“ a „žák“, ale edukant (obecně: kterýkoliv subjekt učení) a edukátor (obecně: kterýkoliv aktér vyučování či jiné intencionální edukační aktivity).²⁴

Je tedy zřejmé, jak důležitou úlohu má vedle rodiny prostředí, ve kterém se dítě pohybuje. To, do jaké míry edukační prostředí může zformovat osobnost edukovaného se pokusím objasnit v praktické části bakalářské práce, věnované výzkumu salesiánských klubů a středisek mládeže.

Ať už se jedná o výchovu v rodině, škole, zájmovém kroužku, vždy je nutné mít na paměti dva základní atributy výchovy, kterými jsou:²⁵

- Permanentnost – ve smyslu celoživotního rozvíjení člověka.
- Komplexnost – ve smyslu všestranné přípravy jedince pro všechny oblasti lidského života.

Jak jsem již konstatovala v úvodu kapitoly, neexistují jednoznačná pravidla, jak vychovávat správně a bezchybně. Nicméně pro všechny ty, kteří si jsou vědomi současné situace, kdy se člověk nestačí divit nad běžně užívaným slovníkem mládeže, kdy se dnes a denně doslýcháme o případech šikany, která se čím dál častěji objevuje dokonce i v mateřských školách, kdy je mladistvý schopný okrást vlastní babičku nebo kdy se člověk bojí po setmění vejít do městského parku, ve kterém se schází party mládeže a holdují drogám, jsem si na závěr této kapitoly dovolila uvést moudro, které pravil

Mahátmá Gándhí: „Chceme-li změnit svět, musíme být změnou sami.“

²⁴ Průcha, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-X.

²⁵ Jůzl, M. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.

1.4 Pedagogické ovlivňování volného času

Volný čas dětí a mládeže je oblastí zajímavou a členitou, podnětnou a přínosnou, avšak také nesnadnou a mnohdy nedoceňovanou. Volný čas dětí a mladých lidí přitahuje pozornost, protože i dle mého názoru je smysluplné trávení volného času významnou oblastí rozvoje osobnosti, individuálních předpokladů nebo životních ambicí. Dvojnásob to potom platí pro ty, kdo tyto cesty pomáhají zpřístupňovat dětem a mladým lidem.

„Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti seburčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě.“²⁶

Základní úlohu ve výchovném zhodnocování volného času mají účastníci jeho aktivit. Rychlý vývoj výchovného zhodnocování volného času si vyžádal také vznik, přípravu a působení rostoucího množství typů dobrovolných a profesionálních pracovníků.

Pedagogika volného času je jedním z poměrně mladých oborů pedagogiky. Jedná se o vědu o výchově ve volném čase. Pedagogika volného času nabývá na významu teprve od druhé poloviny 20. století, přestože ovlivňování volného času bývá při rozvoji osobnosti jedince mnohdy stěžejní. Zejména tomuto tématu bych se chtěla věnovat v praktické části této bakalářské práce. Organizace pracující s dětmi a mládeží představují důležitý prvek ve vytváření žádoucí nabídky pro aktivní využití volného času dětí a mládeže. Svou činností významnou měrou doplňují a obohacují výchovně-vzdělávací činnost škol, školských zařízení a rodin. Umožňují dětem a mládeži rozvíjet přirozeným způsobem jejich schopnosti, dovednosti, talent a připravují je na budoucí život. Na podporu nestátních neziskových organizací vypisuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dotované programy. Salesiánská střediska mládeže se řadí do kategorie tzv. školských právnických osob.²⁷

²⁶ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. Pedagogické ovlivňování volného času. Praha: Portál, 2008, s. 10

²⁷ Hájek, B., Hofbauer, B., Pávková, J. Pedagogické ovlivňování volného času. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

2 HISTORICKÝ VÝVOJ SALESIÁNSKÉHO Hnutí A VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI S NÍM SPOJENÉ

Čím delší časový úsek nás dělí od vzniku salesiánského hnutí, tím více je možné vytrácení podstaty vzniku salesiánského hnutí z lidského povědomí. Je důležité si uvědomit, že založení salesiánského hnutí bylo ovlivněnou jistou potřebou, která se však nevztahuje pouze k historii, ale je typická i pro dobu současnou. Z toho důvodu můžeme shledávat v činnosti salesiánů jistou nadčasovost. K salesiánskému hnutí se pojí mnoho významných osobností. Vzhledem k tomu, že salesiánské hnutí je pojmenováno na počest osoby, která žila a působila o mnoho let dříve, než samotný zakladatel, můžeme si pod pojmem salesiáni namísto jedné významné osobnosti, spíše představit jednu typickou a charakteristickou myšlenku, kterou je úsilí o toleranci, trpělivost a mírumilovnost.

2.1 Podstata vzniku salesiánského hnutí

Vychovávat – vyznívá téměř jako kategorický příkaz pro všechny, kteří chtějí odevzdat budoucnost nové generaci, která se připravuje na vstup do života, má právo podílet se na vytváření světa. Z toho důvodu nebyla výchova mládeže nikdy jednoduchá a dnes je ještě složitější. Současná společnost je totiž plná konfliktů, protiřečení, krize výchovných a společenských institucí. Ale kdo tedy učí umění vychovávat. Jedním z mnohých je právě zakladatel salesiánského hnutí Jan Bosko, který dostal specifický přívlastek „otec a učitel mládeže“. Jeho výchovná metoda, kterou nazval preventivní systém, byla úspěšně včleněná do kultury tisíci vychovateli na všech úrovních. A právě dnes, když se zdá, že se ty nejúčinnější pedagogické modely boje proti mnohým formám utlačování, vyloučení na okraj společnosti a delikvence mládeže opírají o prevenci, znovu přichází na scénu.²⁸

V roce 1844 se devětadvacetiletý horlivý kněz Jan Bosko musel rozhodnout, jak naplní svoje pastorační poslání. Měl k dispozici několik možností, přičemž všechny byly stejně potřebné. Jeho volba však byla jasná – bude vychovatelem, a to vychovatelem mladých. Všechny nápady, plány a postupné zkušenosti Dona Boska přivedly k mladým lidem z ulice. „Přikláním se k volbě starat se o mladíky,“ píše v Memorie dell'Oratorio, „zdá se mi, jako bych se právě teď nacházel uprostřed chlapců, kteří se dožadují mojí pomoci.“²⁹

²⁸ Motto, F. Výchovný systém Jána Bosca. Bratislava: Don Bosco, 2005. ISBN 80-8074-022-4.

²⁹ Motto, F. Výchovný systém Jána Bosca. Bratislava: Don Bosco, 2005, s. 35

2.2 František Saleský

Jak již jméno napovídá, můžeme u této osobnosti hledat úzkou souvislost s hnutím salesiánů. A to i přesto, že se František Saleský narodil 21. srpna 1567, tedy tři sta let před založením salesiánského hnutí. Pro zakladatele, Jana Boska, se František Saleský stal vzorem, proto hnutí pojmenoval na jeho počest.³⁰

František Saleský se narodil jako prvorozené dítě šlechtické rodině ve městě Thorens, nacházející se asi 33 km jihovýchodně od Ženevy. Mamince bylo tehdy 15 let a tatínkovi 44. Doba, do které se František narodil, nebyla jednoduchá. V křesťanství vládly bezvěrecké způsoby života. V Ženevě působí náboženský reformátor Jan Kalvín, který se nepohodl s vlastním biskupem. V Ženevě zakládá posvátnou diktaturu. Kalvín ostře zakročoval nejen proti zlodějům, opilcům, smilníkům a dalším veřejným hříšníkům, ale taktéž i proti například žebrákům!³¹

Tatínek posílá Františka studovat do Paříže, později do Padova, kde byl prohlášen doktorem obojího práva. František si však vždy přál, stát se knězem. Přestože Františkův tatínek byl bývalý voják a velmi prudký člověk, který snil o Františkově velké kariéře, František svým mírným jednáním dosahuje toho, že otec souhlasí s Františkovým vysvěcením na kněze dne 18. prosince 1593.³²

O Františku Saleském se hovoří jako o symbolu nejčistšího lidského a božského spojení. Byl světcem prostoty, tolerance, optimismu v úsudcích, pozorné úcty a lásky. Uchovával si také obdiv ke každé lidské činnosti, neboť ta, dle něho, člověka posvěcuje. Ve Františkovi vidíme „toho, kdo raději získával, než odsuzoval.“ K lidem přistupoval metodou demokratického dialogu. Těm, kdo se s ním nechtěli setkat, byly určeny zvláštní plakáty s jeho promluvami.³³

Světec umírá v Lyonu v roce 1622. Kanonizován byl v roce 1655. Byl prohlášen učitelem církve a patronem tisku a novinářů. Pohřben je ve Francii, ve městě Annecy.³⁴

³⁰ Quarzo, G. Don Bosco mi ukazoval cestu. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0011-6.

³¹ Tiskové středisko České biskupské konference [online]. 2014 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z WWW: <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/2011-svaty-frantisek-salesky/>

³² Tamtéž

³³ Quarzo, G. Don Bosco mi ukazoval cestu. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0011-6.

³⁴ Tamtéž

2.3 Jan Bosko

„Každý světec je Boží dar lidstvu. Platí to i o Donu Boskovi. Zemřel před více než sto lety, ale je dosud živou skutečností. Jeho poslání nikdy neskončí, protože na světě bude stále opuštěná mládež.“³⁵

Dne 16. srpna 1815 narodil se syn rodičům Františku Boskovi a Markétě, rozené Occhienové. Rodinný život u Bosků byl velmi šťastný, avšak první a jedinou nemilou událostí, kterou si Jan Bosko ze svého dětství pamatoval, byla ztráta otce, který podlehl zápalu plic. Matka Markéta vychovávala své tři syny (přičemž jednoho nevlastního) k ctnostnému životu především vlastním příkladem a pak více jemnými, důslednými způsoby než zdůrazňováním mateřské autority. Jistě nebylo snadné vychovávat tři chlapce, z nichž každý byl jiné povahy. Nejstarší Antonín, syn z prvního manželství Boskova, byl často prudký, hrubý, žárlivý. Josef byl hoch přívětivý, klidný, velmi spořivý a vynalézavý. Jan byl povahy ohnivě, ke všemu odhodlané. Byl inteligentního vzezření, vážný, málo mluvil, vše však bedlivě pozoroval. A především měl smysl pro povinnost.³⁶

„Bylo mi teprve pět let, když probleskla mou hlavou myšlenka shromažďovat kolem sebe hochy a učit je katechismu. Po tom jsem toužil, to se mi zdálo jediným životním úkolem.“ Tak píše sv. Don Bosko ve svých Pamětech. V tomto svém přání býval Jan utvrzován hned od začátku různými vnuknutími a sny o kněžství, které se však zdály marné a pošetilé. Studie totiž stály mnoho peněz a Boskovi byli velmi chudobní.³⁷ Jan se však nevzdával naděje, že pro něho udeří šťastnější hodina.

Asi v polovině října 1826 se začal Jan učit u staříckého kněze Dona Calossa, kterého Jan zaujal svou soustředěností, vytrvalostí a nebývalou pamětí. V knize Světec Don Bosko se uvádí, jak Jan dokázal odříkávat misionářská kázání. Don Calosso tedy učí Jana a vede ho k duchovnímu životu. „Poznal jsem, že jsem v Don Calossovi nabyl věrného přítele a duchovního vůdce, jakého jsem do té doby neměl. Od té doby jsem již chápal a prožíval duchovní život. Dříve bývaly mé náboženské úkony spíše mechanické.“³⁸

Matka Markéta a kněz Don Calosso byli lidé, kteří Dona Boska dovedli k naplnění poslání.

³⁵ Bosco, T. Don Bosco. Řím: Torino, 1990, s. 5

³⁶ Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977.

³⁷ Tamtéž

³⁸ Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977, s. 33

Po smrti Calossově se Jan ocitl na holičkách. Avšak ke studiu byl odhodlaný a ochotný mnoho obětovat. Uvádí se, že spěchával ráno i odpoledne do přípravného kursu pro přijetí na gymnázium. Denně tak urazil až dvacet kilometrů pěšky. Jan byl tak ohleduplný, že aby neroztrhal boty a ušetřil matce vydání, chodíval i za nejhoršího počasí bos. Nejednou prý přišel domů s nohama zakrvácenýma nebo omrzlýma. Jeho velmi dobrý prospěch ho přivedl až ke studiu gymnázia v Chieri. S Janem šel do Chieri i jeho spolužák Jan Filipello. Když mu Jan povykládal mnoho poučných věcí, prohodil kamarád: „Jdeš teprve studovat a už víš tolik věcí! Ty budeš brzo farářem.“ „Já a farářem?“ odpověděl Jeník Bosko. „Víš, co to znamená, být farářem? Jaké má farář povinnosti? Když farář vstane od oběda, musí si říci: Nyní jsem se naobědval sám, ale musím přemýšlet, jestli jsou i všechny mé ovečky nasyceny. Farář musí dávat chudým. A má i jiné povinnosti. Ne, já nebudu nikdy farářem. Jdu studovat, protože chci svůj život zasvětit mládeži.“³⁹

Po šesti letech seminárního života byl Jan Bosko v září 1840 vysvěcen na podjáhena, v roce 1841 dostal potom svěcení jáhenské. V sobotu před svátkem Nejsvětější Trojice dne 5. června 1841 posvětil arcibiskup turinský ve své domácí kapli Jana Boska na kněze.⁴⁰

Hned v prvních týdnech svého pobytu v Turině měl možnost poznat na vlastní oči hmotnou bídu a mravní nebezpečí, ve kterém se nacházelo mnoho mladých chlapců, kteří přicházeli do Turina za prací. Kromě pracující mládeže poznal Don Bosko ještě mládež potulující se po městě bez práce a bez noclehu. Zdržovala se zvláště na okraji města. Mnoho jich pocházelo ze zanedbaných rodin, jiné rodiče posílali, aby žebrali a kradli. Don Bosko musel neustále přemýšlet nad mravní zkárou, které mládež propadla. Starší kazili mladší. O děti se nikdo nestaral, byly ponechány sami sobě. V malých hloučcích se potulovaly po městě, nebo hrály o peníze, rouhavá a oplzlá slova byla slyšet na všech stranách. Don Bosko se k nim pokoušel nejednou přiblížit, ale z počátku bez úspěchu. Některé děti utekly, jiní si z něho tropily úsměšky nebo si ho vůbec nevšimaly a nerušeně hrály dál. Když se zklamaně (ne však bez dalšího odhodlání a víry v budoucí úspěch) vracel domů, vzpomněl si, že tyto scény už jednou viděl a prožil ve svém snu. Vzpomněl si i na vzácnou Paní, která se mu zjevovala ve snech a slíbila pomoc. Proto poklekl k motlitbě a prosil o pomoc Pannu Marii.⁴¹

³⁹ Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977, s. 42

⁴⁰ Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977.

⁴¹ Tamtéž

Dne 8. prosince 1841 Don Bosko začíná své dílo. V tento den se ujímá šestnáctiletého osiřelého chlapce, který ze zvědavosti navštívil sakristii sv. Františka, kde se Don Bosko připravoval ke mši svaté. Don Bosko s chlapcem přátelsky promluvil a pozval na další mši. Příští neděli přišlo za Donem Boskem devět chlapců. Za měsíc jich už bylo 24. Brzy stoupl jejich počet na stovku. Když hoši poznali, jak se Don Bosko zajímá o jejich životy, jak se o ně stará, byli mu vděční a měli ho víc a víc rádi.⁴²

Zajímavostí je, že Don Bosko udržoval kontakty i s chlapci ve vězení. Neděle i svátky trávil mezi těmito chlapci. Přes týden je navštěvoval na pracovištích, v dílnách a továrnách. Z těchto setkání měli chlapci velkou radost, protože viděli přítele, který se o ně stará. Také zaměstnavatelům to bylo po vůli a rádi přijímali do svých služeb chlapce, o které někdo přes týden i ve sváteční dny pečoval. „Každou sobotu jsem chodíval do věznic s batohem plným ovoce, bochníků a tabáku. Mým cílem bylo udržovat kontakt s chlapci, kteří se tam dostali často nikoli vlastní vinou, pomáhat jim, získat si jejich přátelství a pozvat je do oratoře, jen co se z toho smutného místa dostanou ven.“⁴³

Koncem ledna roku 1854 konal Don Bosko s hochy devítidenní pobožnost před svátkem sv. Františka Saleského. Dne 26. ledna navrhl Don Bosko tohoto světce za zvláštního patrona v práci s mládeží. Don Rua, pomocník Dona Boska, popisuje tento salesiánský křestní den takto: „Don Bosko nám navrhl, abychom se s pomocí Boží jistou dobu cvičili v praktické lásce k bližnímu. Na konci té doby že se můžeme zavázat nějakým předsevzetím, a později se může naše předsevzetí změnit v slib. Na konci oné, večerní schůzky pojmenoval Don Bosko salesiány všechny, kteří by přijali tento způsob apoštolátu.“⁴⁴

Don Bosko měl své důvody, aby pojmenoval své žáky podle sv. Františka Saleského. Don Bosko postřehl z četby spisů a životopisů tohoto ženevského biskupa a misionáře, jak je účinná v práci pro spásu duší obětavá láska, oblečená do šatu dobroty a radosti. Takovými chtěl mít i své syny, proto je pojmenoval salesiány. Dne 18. prosince 1859 Don Bosko zakládá Salesiánskou společnost a po dlouhých jednáních se dne 3. dubna 1874 dočká jeho konečného schválení.⁴⁵

⁴² Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977.

⁴³ Bosco, G. Můj život pro mladé. Praha: Portál, 2007, s. 102

⁴⁴ Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977, s. 120

⁴⁵ Alberti, P. Světec Don Bosko. Řím: Křesťanská akademie, 1977.

2.4 Ignác Stuchlý

Kdo to byl Ignác Stuchlý? Dle pramenů, ze kterých jsem čerpala informace pro svoji bakalářskou práci, se domnívám, že to byl člověk vlastností přímo příznačných svému poslání. Pan kardinál František Tomášek o něm v roce 1989 prohlásil: „Znal jsem ho osobně. Mám za to, že by měl být dán za vzor kněze a vychovatele pro celý náš národ. A že by to byl za dnešní mravní situace našeho národa, především pro naši mládež, vzor velice aktuální, sympatický a potřebný.“⁴⁶

V roce 1989 jsem byla na světě dva roky, nemohu si pamatovat tehdejší situaci společnosti. Jsem si ale vědoma toho, že pro společnost dnešní a pro mravní situaci naší země by byl takový vzor potřebný velmi. Z toho důvodu jsem osobnost Ignáce Stuchlého zahrnula do své bakalářské práce a vyhodnotila za podstatné pojednat o jeho životě a díle.

Ignác Stuchlý se narodil v Boleslavi dne 14. prosince roku 1869. Ignác Stuchlý měl stejně tak jako Don Bosko dva bratry. Základní školu ukončil ve čtrnácti letech. Poté až do dvaadvaceti let hospodařil s celou rodinou na rodném statku. Přesná příčina, proč jako výborný žák nešel studovat, se nezná. Ale dočetla jsem se, že býval často nemocný. Avšak s přibývajícím věkem v něm ochabovalo nadšení pro život na statku, začínal stále více pochybovat o tom, zda jeho celoživotním povoláním je hospodařit a obdělávat pole s rodiči a bratry. Jak však má člověk rozpoznat své poslání? Co se tehdy událo v jeho duši, nikdo neví, ale po té, co ve františkánském kostele v Opavě učinil duchovní obnovu celoživotní zpovědí, vrací se domů rozhodnut, že se stane knězem nebo řeholníkem. Studium začíná na tzv. Svatém Kopečku, což byla komunita chlapců, kterou shromažďoval páter Angel Lubojacký k tomu, aby usilovali o sjednocení Slovanů ve víře. Avšak asi po dvou letech se museli studenti rozejít po té, co se otec Lubojacký nervově zhroutil. Poté se Ignác Stuchlý ocitá na životní křižovatce, kdy přestože byl přijat k jezuitům, nakonec odjíždí až do Turina k salesiánům a to na základě přímluvy samotného nástupce Dona Boska, hlavního představeného salesiánů, blahoslaveného Michala Rua. Oceňuji, že Ignác Stuchlý přiznává nesnadné začátky plné pochybností. Úzkosti a pokušení však skončily dne 29. září roku 1896, kdy složil svůj doživotní slib.⁴⁷

⁴⁶ Kopecký, J. *Tvé misie budou na severu*. Praha: Portál, 2007, s. 4

⁴⁷ Kopecký, J. *Tvé misie budou na severu*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-335-2.

Toho dne se zrodil první český salesián, který sehrál v dějinách kongregace významnou roli. Rok 1927 začal tušením, že kolébkou díla bude Fryšták. O tuto skutečnost se také nejvíce zasloužil profesor náboženství monsignor Augustin Štancl, který dlouhá léta usiloval o příchod salesiánů do naší vlasti. Čeští salesiáni ho považují za spoluzakladatele svého díla. Salesiánské dílo začalo psát v českých zemích své dějiny s příchodem Ignáce Stuchlého do Fryštáku, který s pomocí fryštáckých obyvatel přichystal ústav pro přijetí asi sta studentů. V té době ještě netušil, že je mu souzeno nejenom položit základy, ale postavit celou budovu ústavu. Mezi první žáky ústavu patřil Oldřich Med. Už v mládí se stal salesiánem a patří mezi velké osobnosti Don Boskova díla u nás.⁴⁸ Vzhledem k tomu, že se jedná kněze několik let působící ve městě mého bydliště, Rosice, věnuji se mu v další kapitole své bakalářské práce.

Otevřením prvního českého salesiánského domu ve Fryštáku se stali salesiáni známějšími v církevním prostředí. Ignác Stuchlý se snažil vést ústav podle představ Dona Boska a podílel se na všem, co tvořilo společenský život studentské komunity. Ústav se stal pro každého studenta jeho domovem. Tak si to přál Don Bosko a tak o to usiloval také Ignác Stuchlý.

V roce 1936 vláda schválila salesiánskou kongregaci a přidělila jí „československé občanství“. Schválení se prakticky nedalo salesiánům odepřít, protože nejen katolická, ale celá občanská veřejnost už znala blahodárné působení salesiánů nejen ve prospěch církve, ale celé společnosti. Otcí Stuchlému záleželo na tom, aby se jeho mladí salesiáni nestali jen úspěšnými režiséry, herci, organizátory akcí, trenéry různých sportů, ale aby z nich byli především vychovatelé. S tímto vědomím stál za salesiány i v nepříznivých dobách, jako byla druhá světová válka. Sklonek jeho života nazývají autoři životopisů křížovou cestou. Dne 15. března 1950, ve výroční den okupace Československa německou armádou, byly obsazeny salesiánské domy policií. Stuchlý byl převezen do domova důchodců v Lukově, kde 17. ledna roku 1953 ve věku 83 let umírá. Patřil do generace prvních salesiánů, které formoval Don Bosko, mezi ty, kdo naplnili své životy a rozšířili dílo ve prospěch mládeže do celého světa. Bohužel však ti, které vychoval a vedl, se s ním nemohli naposledy rozloučit, protože byli zavřeni ve vězení nebo táborech nucených prací.⁴⁹

⁴⁸ Kopecký, J. *Tvé misie budou na severu*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-335-2.

⁴⁹ Tamtéž

3 SALESIÁNSKÁ HNUTÍ SOUČASNOSTI

V roce 2009 slavili salesiáni jako řeholní institut katolické církve 150. výročí svého vzniku. V roce 2007 tomu bylo 80 let od příchodu salesiánů na území České republiky a v roce 2010 uplynulo 20 let od začátku činnosti salesiánských středisek mládeže v některých českých a moravských městech.⁵⁰

V současné době působí salesiánská střediska v těchto městech České republiky:⁵¹

- Praha – Kobylice
- Brno – Žabovřesky
- Brno – Líšeň
- Ostrava
- Havířov
- Fryšták
- Hroznová Lhota
- Plzeň
- Zlín
- Rumburk
- Pardubice
- České Budějovice
- Teplice
- Sebranice

Salesiánská hnutí současnosti usilují o naplnění téhož cíle, jako se snažil zakladatel Don Bosko a to, vychovat z dětí a mládeže nejenom dobré křesťany, ale i spořádané občany. V současné době salesiáni svoji činnost praktikují prostřednictvím salesiánských středisek, dobrovolnických programů u nás i v zahraničí, během různých prázdninových akcí, na duchovních akcích, v salesiánské farní pastoraci, při práci v médiích, na misiích, ve školách nebo například i v divadle...⁵²

⁵⁰ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁵¹ Salesiáni Dona Boska [online]. 2014 [cit. 2014-01-29]. Dostupné z WWW: <http://www.sdb.cz/co-delame/>

⁵² Tamtéž

3.1 Význam činnosti salesiánských hnutí

Salesiánská činnost je ve své rozmanitosti ovlivněna jak metodikou jednotlivých oblastí pastorační, kam řadíme výchovu, vedení, pedagogické ovlivňování volného času, sociální práce, ... tak svým specifickým zaměřením a stylem. Prolínání odborných metodik, filosofických a teologických principů a praktických zvyklostí vytváří funkční komplex přístupů, zásad a postupů. Zakladatel salesiánů Don Bosko usiloval o rozvoj aktivit právě v těch oblastech péče o člověka, které dnes označujeme pojmy edukace, sociální práce a pastorační. Zmíněný přístup svého zakladatele přejali do své tradice salesiáni. Tato tradice je dodnes rozhodujícím vnitřním měřítkem salesiánské činnosti.⁵³

Mezi výroky Dona Boska patří věta:

„Stačí, že jste mladí, abych vás měl hodně rád!“.

Přednostní zájem o mladé lidi je jedním z charakteristických znaků všech zaměřených církevních řádů a kongregací, hnutí nebo jiných organizací. Přestože Don Bosko věnoval převážnou část své pozornosti výchově chlapců, tento aspekt se v dnešní době nezdůrazňuje, protože v současných salesiánských zařízeních probíhá výchova koedukovaně (chlapci a dívky dohromady).⁵⁴

Významným prvkem salesiánských zařízení je přirozená ochota navazovat vztahy. Nestačí však k motivaci tam, kde se vychovatelé setkávají s problémovou mládeží, kriminalitou, drogovými závislostmi, atd. Právě tím, že Don Bosko prokazoval dobro i těm mladým lidem, kteří mu nebyli sympatičtí, nebo dokonce i těm, kteří mu něco provedli, dokazoval, že měl svoji sociální i teologickou stránku: vnímal, že mladí jeho pomoc potřebují, a věřil v dobré jádro skryté v každém z nich. Přes velkou šíři činnosti salesiánů tvrdíme i dnes, že soustředí svoji pozornost na mládež, která je nejvíce potřebuje.⁵⁵

Činnost salesiánů současnosti není vázána na jednu konkrétní metodu, nýbrž se může uplatnit různým způsobem v rozmanitých prostředcích. Jestliže Don Bosko ve své době využíval aktuální výsledky humanitních a společenských věd, musí i dnešní salesiáni hledat formy a metody tzv. preventivního systému, což je klíčový pojem významu činnosti salesiánů, kterému jsem věnovala následující podkapitulu bakalářské práce.⁵⁶

⁵³ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁵⁴ Tamtéž

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ Tamtéž

3.1.1 Preventivní systém

Jak již bylo několikrát zmíněno, salesiánská tradice se opírá o praxi Dona Boska a o jeho tzv. preventivní systém. Než se začneme zabývat preventivním systémem Dona Boska, musíme se zamyslet nad určitou ambivalencí tohoto pojmu. Pod pojmem prevence se totiž může skrývat snaha o zavedení opatření, která se sice nazývají preventivní, ale v podstatě „s sebou nesou omezení možnosti rozvoje individua i jeho osobní svobody“.⁵⁷

Myšlenka prevence, tedy předcházení negativním společenským jevům, má historické kořeny. Mluví o ní už sv. Augustin, když tvrdí, že se chudobě má spíše předcházet než proti ní bojovat. Systematické úsilí o prevenci můžeme v dějinách sociální práce sledovat od začátku novověku. Už francouzský humanista Juan Luis Vivel (1492 – 1540) navrhoval předcházet chudobě obyvatelstva vytvořením systému zprostředkování práce. Na tuto ideu navázal německý pietista August Hermann Francke (1663 – 1727), který v saském Halle přijímal do svého domu děti z chudých rodin, aby jim poskytl vzdělání a výchovu.⁵⁸

Z různých oblastí prevence nás ovšem vzhledem k charakteru této bakalářské práce zajímá především prevence sociálně patologických jevů. Za průkopníka tohoto druhu prevence je považován německý pedagog Johann Heinrich Pestalozzi (1746 – 1827). Zabýval se křesťansky motivovanou sociální aktivitou – zřizování „záchranných domů“ (Rettungshäuser). Za úkol si dával, předejít kriminalitě dětí. Dá se hovořit, že šlo o pomoc dětem po všech stránkách – materiálně, pedagogicky, psychologicky i nábožensky.⁵⁹

Při posuzování výchovného stylu Dona Boska, musíme vycházet především z jeho praxe, jak ji poznáváme ve vzpomínkách jeho žáků. Don Bosko sice napsal řadu krátkých pojednání o výchově, ta ale obsahují spíše osvědčené pedagogické zásady a konkrétní výchovná pravidla než nějaká teoretická pojednání. Asi nejznámější z nich je sešit s názvem *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù* (Preventivní systém výchovy mládeže), který vyšel v roce 1877 a obsahuje základní zásady jeho výchovného přístupu. V této brožurce Don Bosko staví do protikladu dva přístupy k člověku a k výchově.⁶⁰

⁵⁷ Schmid, F. *Das Präventivsystem Don Bosco und die Präventionskonzepte von heute*. Wien: Don Bosco – Haus 2001 (rukopis), s. 1. In: Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012, s. 21

⁵⁸ Tamtéž

⁵⁹ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁶⁰ Tamtéž

Jeden z nich nazývá represivní a druhý preventivní přístup. Represivní přístup se zakládá na přesně stanovených právech a povinnostech, jejichž dodržování se vynucuje kontrolou a sankcemi. Preventivní systém je naproti tomu založen na důvěře a motivaci. Vychovatel nehrozí tresty. Don Bosko byl rozhodným zastáncem preventivního výchovného stylu. Aniž to věděl, pokračoval v myšlenkách Pestalozziho, který prosazoval rodinný princip ve veřejné výchově a snažil se připravit své chovance k budoucímu zaměstnání. Ve stejné době jako Don Bosko rozvíjel svá zařízení pro mládež také německý kněz a pedagog Adolf Koplíng (1813 – 1864), který rovněž vycházel z principu prevence.⁶¹

Je důležité zmínit, že pojem prevence byl dvojnásobný i u Dona Boska. Obsahoval totiž jak rozměr motivační, tak i rozměr omezující. Don Bosko uplatňoval ve svém preventivním systému jak důvěru, tak bdělost. Snažil se u mladých lidí předcházet mravnímu ohrožení tím, že jim nabídl možnost seberealizace odpovídající jejich potřebám – to byla dimenze motivační. Na základě vlastní zkušenosti však uplatňoval i omezující dimenzi prevence. Don Bosko se přesvědčil i o tom, že mladí lidé, kterým se snažil pomoci, často zneužili jeho důvěry, například mladí chlapci, které nechal přenocovat, odešli i s dekou, kterou jim půjčil, ... Na druhé straně ovšem viděl, že v jeho přítomnosti, případně v přítomnosti jiného dospělého, se chlapci neodvážejí dopouštět se například násilí nebo jiných negativních projevů. Uvádí se, že Don Bosko pracoval jak na rovině sociální, tak i na rovině pedagogické. Sociální dimenze preventivního systému představuje fyzickou pomoc, péči o zdraví svěřenců, o jejich přípravu na práci... Starost o mládež považoval Don Bosko za prevenci, která měla ochránit společnost před problémem, který zanedbaná mládež představovala. Pedagogická rovina prevence byla Donem Boskem realizována v rámci samotného výchovného procesu. Usiloval o to, aby se mladí lidé měli šanci uplatnit ve společnosti. Chtěl mladým lidem zajistit všeobecné i odborné vzdělání, které by jim usnadnilo vstoupit do společnosti a stát se rovnoprávními občany.⁶²

„Salesiáni kladou značný důraz na pedagogickou tradici. Ve své výchovné praxi předávají způsob jednání a komunikace, který sami zažili, a který je podložen odkazem zakladatele.“⁶³

⁶¹ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁶² Tamtéž

⁶³ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012, s. 25

3.2 Salesiánská střediska mládeže

Vzhledem k tomu, že v praktické části své bakalářské práce provádím výzkum v jednom ze salesiánských středisek, věnuji jednu z kapitol pojednáním o tomto pilíři salesiánského hnutí. V roce 1995 se salesiáni v České republice rozhodli, že budou rozvíjet tzv. díla základního typu, tj. střediska mládeže ve spojení s farnostmi. Pro definici salesiánského střediska mládeže jsem si zvolila definici Michala Kaplánek, který uvádí, že: „Středisko mládeže má mladým lidem poskytovat prostor k rozvoji jejich vztahů a aktivit. Říkáme-li prostor, myslíme tím jak prostor fyzický (dům, hřiště), tak prostor sociální (čas a možnost navázat vztahy a realizovat představy). Podle zaměření a personálních činností doplňuje se v takových domech otevřená nabídka s organizovanou činností. Jde o místa a budovy (místnosti), které dali dospělí mladým lidem k dispozici, a které jsou vedeny odborníky.“⁶⁴

Pokud je cílem střediska uspokojit sociální a vzdělávací potřeby mladých lidí, mělo by splňovat následující předpoklady:⁶⁵

- jít za těmi, kteří pomoc potřebují
- současně však poskytovat možnost přístupu pro každého
- vyznačovat se „nízkoprahovostí“
- rozvíjet osobnost a učit se vztahům
- vytvářet projekty a nabídky pro skupiny
- zabývat se sociální prací se skupinami
- nabízet vzdělávací a kulturní programy
- prezentovat činnost na veřejnosti
- angažovat se ve společenském a politickém životě
- učit demokracii

Tyto požadavky jsou formulovány jako určitý ideál. Z toho důvodu budu provádět výzkum v jednom ze salesiánských středisek jihomoravského kraje, abych na základě kvalitativního výzkumu zjistila, jakým způsobem a do jaké míry salesiánské středisko plní výše zmíněné předpoklady, jaký význam má pro sociální pedagogiku. Ještě předtím je však mimo jiné nutné definovat metodiku salesiánské výchovné a pastorační práce.

⁶⁴ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012, s. 94

⁶⁵ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

Salesiáni používají k dosažení svých výchovných cílů široké spektrum metod, ať už se jedná o metody popsané v pedagogice nebo o metody zpracované v teorii sociální práce, popřípadě o metody dokumentované v pastorální teologii. Různost pracovních metod souvisí především s rolemi jednotlivých pracovníků salesiánských zařízení. V salesiánských střediscích mládeže se můžeme setkat jak se salesiány, pedagogickými pracovníky (pedagogové volného času, vychovatelé) a sociálními pracovníky, případně s technicko - administrativními zaměstnanci a dalšími pracovníky managementu. Spolu s profesionalizací práce salesiánských středisek dochází i ke specializaci vzhledem k používaným pracovním metodám, což se projevuje zejména u metod sociální práce. Sociální pracovníci, kteří tuto práci ve střediscích vykonávají, musí mít odpovídající odbornou přípravu, v rámci níž si osvojili metody sociální práce. Pokud je některá aktivita střediska financována jako zařízení sociálních služeb (např. nízkoprahový klub), mají tito pracovníci povinnost rozpracovat kontrolovatelnou metodiku podle minimálních standardů sociálních služeb. Zatímco práce sociálních pracovníků se řídí zákonem o sociálních službách (zák. č. 108/2006 Sb.), předpoklady pro práci pedagoga volného času upravuje zákon o pedagogických pracovnících (zák. č. 553/2004 Sb.) a na něj navazující vyhláška, požadavky na pastoračního pracovníka nejsou legislativně zakotveny.⁶⁶

Je důležité upozornit na značný rozdíl v obsahu činnosti salesiánů ve srovnání České republiky a ostatních zemí, kde salesiáni již dlouho působí. Zatímco u nás po roce 1989 vznikla salesiánská střediska mládeže, která realizovala většinu činností v rámci volnočasových nabídek, v salesiánském světě je tomu obvykle jinak. Většinu zařízení tvoří školy, domovy mládeže (internáty), případně farnosti. Prostor pro práci s dětmi je obvykle součástí nějakého většího zařízení, kde jsou volnočasové aktivity spíše doplňující součástí výchovného programu. Rozvíjejí se metody práce se školní třídou, skupinou studentů v internátech, atd. Kromě toho salesiáni stále více podporují rodiče v jejich přímém výchovném působení, protože to tvoří základ kvalitní výchovy nové generace. Tento názor vychází z osobních konzultací autora s profesory Papežské salesiánské univerzity v Římě (UPS), které proběhly na jaře 2010 (Nanni, Orlando, Tonelli, Mion).⁶⁷

⁶⁶ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁶⁷ Tamtéž

3.2.1 Oratoř

Názvem oratoř se v salesiánských střediscích v ČR označuje otevřený program pro děti, který je určený prakticky pro všechny zájemce. Oratoř pro děti, na niž v českém prostředí salesiánů od druhé poloviny 90. let navazuje také klubová činnost pro mládež, považujeme za ústřední program každého salesiánského střediska. Nabídka činností je na jedné straně dána zařízením, které je k dispozici (stolní tenis, stolní fotbal, fotbalové hřiště,...), na druhé straně aktivní nabídkou profesionálních či dobrovolných animátorů.⁶⁸

Slovo animace zdomácnělo v románských jazycích, svůj původ má však v latinském výrazu anima (duše). Animovat tedy znamená oduševňovat, tzn. dávat duši, přičemž duše se zde chápe jako ekvivalent pro život. Proto můžeme výraz animace překládat jako oživení nebo probouzení nadšení, ale také jako naplnění životem nebo duchem.⁶⁹ Kulturní animace se v praxi realizuje respektováním čtyř výchovných principů. Prvním principem je zralý postoj vychovatele k životnímu stylu mladých lidí, v tomto principu jsou vyjádřeny osobnostní nároky na vychovatele, mezi něž patří odborná způsobilost, citová vyrovnanost a také pochopení vlastní role v procesu enkulturace, čímž označujeme proces, ve kterém si jedinec osvojuje kulturu společnosti, v níž žije, včetně mravních zásad, zvyků, mentality, atd. Druhým principem se označuje utváření výchovného vztahu mezi vychovatelem a skupinou. Třetí princip – rozvoj skupiny jako výchovného prostředí předpokládá pozitivní rozvoj interakcí ve skupině a vývoj skupiny v pozitivně formující prostředí. A poslední čtvrtý princip znamená empiricko – kritický model plánování. Tento princip předpokládá aplikaci principů strategického plánování na výchovný proces. Uvedené principy kulturní animace můžeme chápat jako určitou konkretizaci preventivního systému Dona Boska. Don Bosko vstupoval do světa mládeže jako autorita, ovšem ne jako autorita dohlížející a trestající, ale jako autorita laskavá a přijímající – a právě to je znak prvního pilíře kulturní animace – přijetí světa mládeže. Lidská zralost je jedním z předpokladů úspěšné výchovy, a z toho důvodu salesiáni kladou hlavní důraz právě na osobnost vychovatelů.⁷⁰

⁶⁸ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁶⁹ Opaschowski, Horst W. *Einführung in die freizeit-kulturelle Breitenarbeit. Methoden und Modell der Animation*, Bad Heilbrunn: Klinkhardt 1979, s. 52. In: Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁷⁰ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

„Jestliže Don Bosko považoval oratoř za místo radostného setkávání a zábavy (hřiště), kde si lidé spolu rozumějí (domov), a současně za místo, kde se člověk něco naučí (škola) a přitom může rozvíjet svůj duchovní život (farnost), je namístě, aby salesiáni mohli mladé lidi, které vychovávají, zapojit do života křesťanského společenství (pokud to ovšem mladí sami chtějí!).“⁷¹

Salesiánská oratoř je výchovným prostředím, v němž se právě skrze nedirektivní přístup vychovatele (již výše zmíněnou animaci) působí na účastníky, aby navazovali mezi sebou vztahy, učili se mezi sebou vycházet a spolupracovat na realizaci vlastních aktivit.⁷²

Při první návštěvě jednoho ze salesiánských středisek jsem se dozvěděla, oratoř zahrnuje spontánní aktivity, jež jsou přístupné všem těm, kteří jsou ochotni respektovat řád střediska. Návštěvníci se musí nejprve ve středisku zaregistrovat a za symbolický poplatek se tak stanou členy střediska – obdrží průkaz a s ním spojené výhody. Například mohou navštěvovat hřiště, členové střediska si mohou půjčovat sportovní potřeby od fotbalových, volejbalových nebo basketbalových míčů, přes tenisáky a hokejky až po sportovní výzbroj. Dále mohou navštívit posilovnu, kroužky zájmového vzdělávání, které jsou otevřené všem zájemcům, a to v oboru hudebním, výtvarném, dramatickém, pohybovém, technickém i vzdělávacím. K dispozici je také herna, kde se nachází kulečnický, stolní tenis, fotbal nebo šipky. Zapůjčit si stolní hru, jen tak posedět, popovídat si nebo se občerstvit potom můžete v prostorech nazývaných bar. Pro rodiče s malými dětmi je zde klub maminek, který zahrnuje výtvarné, hudební a pohybové aktivity, které probíhají zejména v dopoledních hodinách. Pořádá také přednášky a jiné příležitostné akce. Příležitostné akce zahrnují například vánoční tvoření, mikulášskou nadílku, karnevaly, dětský den, apod. Jednou z priorit střediska jsou také prázdninové pobyty a víkendové akce. Každoročně jsou pořádány jarní, letní i podzimní táborové pobyty pro různé věkové kategorie.

Jako dítě na prvním stupni základní školy jsem sama oratoř nějakou dobu navštěvovala a mohu tedy z vlastní zkušenosti říci, že jsem prožila spoustu příjemných zážitků, na které ráda vzpomínám. S kamarády a kamarádkami jsme měli k dispozici prostory, kde jsme si mohli hrát, zpívat, cvičit divadelní představení, na které jsme potom pozvali rodiče a známé. To vše pod vedením farské hospodyně a příslušnice salesiánů paní Marie Koutné.

⁷¹ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012, s. 67

⁷² Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

3.3 Cílové skupiny a jejich vývoj

Každý výchovný projekt je výsledkem hledání cíle a obsahu činnosti pro konkrétní cílovou skupinu. Salesiáni se při tomto hledání snaží najít takovou odpověď na potřeby skupiny, která odpovídá jejich poslání. Salesiáni mají ve svých Stanovách uvedeno, že se po vzoru svého zakladatele chtějí věnovat „nejchudší mládeži“ a „lidovým vrstvám“. Pod pojmem nejchudší mládež si můžeme představit ty, kteří trpí nedostatkem. V první řadě se jedná o nedostatek materiální, což je zejména v případech, kdy můžeme mluvit o absolutní chudobě. S materiálním nedostatkem však úzce souvisí problematika sociální exkluze. Z toho důvodu můžeme mladé lidi v nebezpečí sociální exkluze považovat za primární cílovou skupinu salesiánské výchovny – pastorační práce. Přitom salesiáni také pracují s vrstvami obyvatelstva, které netrpí nouzí materiální či sociální, nýbrž nouzí citovou a ještě častěji s nedostatkem hodnotové orientace. O této problematice jsem se již zmínila v pojednání o krizových situacích v rodině a ráda bych se k ní vrátila i při výzkumu v rámci této bakalářské práce. Don Bosko se věnoval chudé, sociálně znevýhodněné a zanedbané mládeži. Odmítal však pracovat s těmi, kteří měli tak negativní návyky, že k nim sváděli i ostatní a narušovali tak atmosféru zařízení. Dnešními slovy; jeho cílovou skupinou byli mladí, kteří potřebovali primární a sekundární prevenci, ale téměř jistě nešlo o prevenci terciární anebo o řešení problémů, které vyžadují soustavnou terapii.⁷³

V jednom ze salesiánských středisek mi pan ředitel při rozhovoru potvrdil, že terciární prevence nespadá do jejich kompetence. Zásahy do rodiny a vývoje jedince nepřísluší salesiánům i z pohledu zákona. Pojmem lidové vrstvy potom pro salesiánskou pastorační představují široké vrstvy populace, které by bez pomoci nemohly zlepšit sociální situaci, v níž žijí. Don Bosko postupně měnil cílové skupiny, jimž se věnoval. Na začátku působení to byli mladí vězni, později chlapci, kteří přišli z venkova do Turina za prací a na konci života lidé žijící v Jižní Americe. Don Bosko sice nikdy v této části země nebyl, ale věnoval mnoho sil přípravě a vyslání misionářů. Don Bosko brzy poznal, že nemůže své záměry uskutečňovat sám, ale že potřebuje spolupracovníky, kteří mu budou pomáhat a pokračovat v jeho díle. Proto věnoval svou pozornost nejenom dělníkům, ale také těm, kteří měli předpoklady ke studiu a ke službě druhým.⁷⁴

⁷³ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁷⁴ Tamtéž

Vztah vychovatele k mladým lidem se mění, a to vlivem věku a role vychovatele, aktuální situace a společenského vývoje. Proto jsem se v této části práce rozhodla pojednat o cílových skupinách salesiánské pastorace v České republice před a po roce 1989.

Roku 1927, na začátku salesiánského působení v naší vlasti se salesiáni rozhodli podpořit chudé chlapce, kteří chtěli studovat. Prvním salesiánským ústavem ve Fryštáku byla internátní škola. Po násilném rozpuštění řeholních komunit komunistickou mocí v roce 1950 byli salesiáni zatlačeni do ilegality. Představení byli internováni a řada z nich byla odsouzena k dlouholetým trestům odnětí svobody. Ostatní museli nastoupit na vojnu k PTP. Po návratu z internace, vojny nebo vězení vystudovali mnozí při zaměstnání vysokou školu a pokračovali ve studiu teologie, které však probíhalo tajně. Protože se nechtěli salesiánského poslání vzdát, pokoušeli se realizovat salesiánské poslání alespoň ve volném čase – setkávali se mezi sebou i s dalšími mladými lidmi. Neveřejné studium teologie, které bývalo od 60. let završeno také tajným svěcením salesiánů – kněží, mělo pro rozvoj salesiánského díla veliký význam, byla zajištěna jeho kontinuita.⁷⁵

Po listopadu 1989 někteří salesiáni pokračovali v dosavadní činnosti. Ostatní se zaměřili na práci s dětmi a mládeží v rámci volného času, po vzoru první oratoře Dona Boska. Další oblastí salesiánské pastorace bylo vzdělávání. Této oblasti se ujali salesiáni, kteří se před tím pohybovali mezi vysokoškolskou mládeží. Hlavními aktivitami na tomto poli bylo založení Vyšší odborné sociálně pedagogické a teologické školy JABOK a rozhodnutí vstoupit do vývoje Teologické fakulty Jihočeské univerzity. V roce 1990 vznikly dvě oblasti, ve kterých se salesiáni pokoušeli oslovit mladé lidi. Byla to farní pastorace a volný čas. V druhé polovině 90. let začali salesiáni vnímat stárnutí cílové skupiny, které se od začátku věnovali. Proto začali rozvíjet nabídku volnočasových aktivit prospívající mládeži, která byla z části ohrožena sociální exkluzí a sociálně patologickými jevy. Při oratořích začaly vznikat kluby, jejichž činnost se ve svých parametrech z větší části shodovala s činností, která se koncem 90. let etablovala pod názvem „nízkoprahové kluby pro děti a mládež“. Některá střediska se zapojila do vývoje nízkoprahových klubů pro děti a mládež a jsou jako taková registrována, např. Klub Vrtule v Praze – Kobylisích.⁷⁶

⁷⁵ Kaplánek, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.

⁷⁶ Tamtéž

3.4 Příslušníci salesiánů současnosti

Ve světě dnes působí přibližně 17 tisíc salesiánů ve sto třiceti zemích světa. Polovina z nich pracuje jako misionáři v rozvojových zemích, kde salesiáni provozují školy, střediska volného času a misijní centra. V čele salesiánů stojí od roku 2002 Mexičan Don Pascual Chávez, devátý nástupce Dona Boska. **Pascual Chávez Villanueva** se narodil 19. prosince 1947 v severní části Mexika. V roce 1970 se stal salesiánem a v roce 1973 byl vysvěcen na kněze. Poprvé dne 3. dubna 2002 byl zvolen hlavním představeným Salesiánů Dona Boska.⁷⁷

Během působení salesiánů v Čechách a na Moravě vynikla celá řada osobností. Jednou z nejvýraznějších osobností salesiánů byl již výše zmiňovaný **P. Ignác Stuchlý**. Další významnou osobností byl **Štěpán kardinál Trochta**, litoměřický biskup. Jedním z hlavních hybatelů salesiánské činnosti během komunistické totality byl **František Míša**, zvaný Dominus. Další nepřehlédnutelnou postavou salesiánské historie v Čechách i na Moravě se stal **Petr Baran**. A asi nejznámějším českým misionářem se stal **P. Jan Med**. O němž a jeho bratru **P. Oldřichu Medovi**, taktéž významném salesiánovi, působícím několik let v místě mého bydliště, Rosice, bych ráda pojednala v následujících podkapitolách této bakalářské práce.⁷⁸

3.4.1 Páter Jan Med

Jan Med se narodil 13. dubna 1916 v Jihlavě. Pocházel z početné katolické rodiny. Ve svých třinácti letech odešel Jan k salesiánům do Fryštáku. V noviciátu na Slovensku poté složil své první řeholní sliby. V roce 1935 se vydal do Indie, kde byl v Bombaji vysvěcen na kněze. Mezi jeho nejvýznamnější počiny slouží založení školy Dona Bosca v Tirumpatturu v Tamilnadu, která dnes funguje jako samosprávná škola. Pracoval také na založení teologické university v Bangalore a university Dona Bosca v Maram. Napsal několik knih. Nejpodrobnější životopis, který vypráví sám P. Med, vyšel v češtině pod názvem *In His Name – V jeho jméně*. Jeho snahou bylo rozšířit vzdělání mezi lidmi z nedostupných hor bez potlačení jejich tradic, zvyků, kultury.⁷⁹

⁷⁷ Tiskové středisko České biskupské konference [online]. 2014 [cit. 2014-02-6]. Dostupné z WWW: <http://old.tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/generalni-predstaveny-salesianu-byl-znovu-zvolen-do-funkce.html>

⁷⁸ Salesiáni Dona Boska [online]. 2014 [cit. 2014-02-6]. Dostupné z WWW: <http://www.sdb.cz/salesiani/osalesianech/osobnosti/>

⁷⁹ Tamtéž

3.4.2 Páter Oldřich Med

Člen salesiánů, kněz, spisovatel, překladatel, farář v Rosicích se narodil 31. července 1914 v Jihlavě. Po noviciátu prodělaného v Jugoslávii se vrátil zpět do vlasti a sloužil jako vychovatel u P. Ignáce Stuchlého ve Fryštáku u Zlína. Vysvěcen na kněze byl v italském Turině. Po návratu působil jako vychovatel v Ostravském salesiánském ústavu. Ten byl však krátce po heydrichiádě Němci rozpuštěn. Ihned po té shromáždil páter Med opuštěné salesiánské aspiranty ve Dvorku u Příbyslavi a pokračoval s nimi v přerušené výuce. To vše pro záchranu salesiánů vykonával s nasazením života. Po válce se stal ředitelem Fryštáckého salesiánského ústavu. Jako první z českých salesiánů byl komunisty uvězněn, v roce 1950, kdy nastala hromadná likvidace řeholníků v Československu, byl odvezen do koncentračního tábora v Oseku u Duchova. Odtud transportován a šest let převychováván v táboře nucených prací na Želivě u Humpolce. Po propuštění působil jako kaplan v Měříně a Jihlavě, jako farář ve Slavonicích a nakonec v Rosicích. Zde o něj STB ztratila zájem s tím, že se mu v tomto městě nemůže nic zdařit a jako farář nemůže uspět. Za krátko však zahájil výuku náboženství jak ve škole, tak na faře, založil oratoř Dona Bosca, zorganizoval a zahájil stavbu Panny Marie Pomocnice v Brně – Žabovřeskách. Z jeho díla: Pod modrým nebem (kniha vzpomínek na válečná léta ve Dvorku u Příbyslavi), třídílný katolický katechismus, Kniha víry, Kniha naděje (historie českého salesiánského díla), Životopis patera Ignáce Stuchlého a další... Upravil a přeložil 13 dílů z devatenáctisvazkového životopisu Dona Bosca.⁸⁰

Páter Oldřich Med zemřel 23. září 1991. V té době mi bylo pět let. I tak si ale pátera Meda vybavuji, zejména díky dochovaným fotografiím, literárním pramenům i z vyprávění jeho tehdejší farské hospodyně paní **Marie Koutné**, taktéž salesiánkou (kongregace se nazývá Dcery Panny Marie pomocnice). Z osobní zkušenosti mohu právě o paní Marii Koutné hovořit jako o příslušnici salesiánů současnosti. Vyučovala mě náboženství, pod jejím vedením navštěvovala oratoř, kterou založil páter Med, v dospělosti se mi stala kmotrou při biřmování. Dlouhá léta žila na faře, která se nachází necelých deset metrů od domu, kde jsem vyrůstala. Stala se podstatnou součástí mého dětství. Charakterizovala bych ji slovy pochopení, obětavost, skromnost a snaha rozdávat radost.

⁸⁰ Kulturní informační centrum Rosice [online]. 2014 [cit. 2014-02-6]. Dostupné z WWW: <http://www.kic.rosice.cz/cs/kultura-a-volny-cas/osobnosti-rosicka/oldrich-med>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Cílem sociologického výzkumu je shromažďování empirických, tj. zkušenostních poznatků, které přispívají k rozšiřování sociologického vědění o sociální realitě.⁸¹

Výzkumná část mé bakalářské práce je zaměřena na praktické zkušenosti jedinců salesiánských středisek.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, zda salesiáni mají význam pro sociální pedagogiku. Tedy jakým způsobem a do jaké míry se salesiánská střediska podílejí na výchově mládeže.

Svoji pozornost zaměřuji na osobní zkušenosti jedinců, kteří navštěvují salesiánské středisko. Zjišťuji vliv na jejich fyzický i psychický stav, školní prospěch a na oblast sociálních vztahů.

Dalším záměrem mého výzkumu bylo zjistit, zda se mezi respondenty nachází i takový případ, kdy výchovné působení salesiánského střediska zčásti nahradilo výchovné působení rodiny a tím u jedince zabránilo rozvoji sociálně patologického jevu či jinak přispělo k příznivému rozvoji jeho osobnosti.

4.2 Metodika výzkumu

Pro svoji bakalářskou práci jsem zvolila induktivní strategii realizovanou kvalitativním výzkumem. Z počátku jsem studovala literaturu k problému, což vedlo k formulaci výzkumných otázek. Předpokládám, že výsledným tvrzením bude empirické zobecnění.

Kvalitativní metodologie je východiskem kvalitativní výzkumné strategie a kvalitativního výzkumu, jehož podstatou je zkoumání jevů a dějů postupy, které nevedou k přímé kvantifikaci jevů. Kvalitativní výzkum přispívá k objektivnějšímu posouzení situace a proniká do prostředí problému a prožitků jedinců.⁸²

⁸¹ Kašparová, E., Komárková, R., Surynek, A. Základy sociologického výzkumu. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-04.

⁸² Tamtéž

Metodou sociologického výzkumu bude etnografický výzkum, který se používá při studiu kulturních menšin nebo skupin, deviantních subkultur nebo i v určitém typu ohraničeného společenství, například při studiu organizací. Výzkumná otázka se obvykle týká sdílených významů a aktivit nějaké skupiny lidí, jejich životního stylu, čemu věří atd.⁸³

Výzkumná otázka mého výzkumu zní: Je v současné době salesiánské hnutí efektivní?

Použitou technikou bude polostandardizovaný rozhovor. Budu vycházet z předem připravené sady otázek, avšak v průběhu rozhovoru se jako výzkumník budu přizpůsobovat situaci. Výhodou polostandardizovaného rozhovoru je flexibilita, nevýhodou potřeba improvizovat.

Vzhledem ke skutečnosti, že zkušenosti respondentů mohou být odlišné, zvolila jsem v případě rozhovoru tzv. hloubkové interview, tedy rozhovor s jednotlivci. Začátek rozhovoru by měl přinést několik informací o výzkumu a navodit neformální atmosféru. Poté budu pokládat otázky spíše snadné a teprve později otázky podstatné. Přičemž se budu snažit vyvarovat chyb, jako jsou například kladení zdlouhavých nebo zavádějících otázek. Při tvorbě a přípravě otázek jsem vycházela z poznatků získaných teoretickou přípravou.

Okruhy otázek budu v rozhovoru analyzovat podrobněji dle otevřenosti jedince či závažnosti problému.

Výzkum jsem prováděla v jednom ze salesiánských středisek jihomoravského kraje v měsíci březnu 2014.

4.3 Výzkumný vzorek

V případě kvalitativního výzkumu hovoříme o tzv. účelových výběrech, které mají zajistit dobrý přístup k respondentům a bohatství informací. Cílem není zajistit reprezentativnost vzorku, ale získat co nejlepší popis studovaného fenoménu.⁸⁴

Ve své bakalářské práci se při výběru respondentů zaměřuji na předpoklad dobré obeznámenosti s prostředím salesiánského střediska a zejména také na osobní zkušenosti spojené s výchovným působením salesiánského střediska na osobnost jedince.

⁸³ Radvan, E., Vavřík, M. Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2009.

⁸⁴ Jilčík, T., Vavřík, M. Základy sociologie. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011.

4.4 Výsledky a jejich interpretace

Při empirickém výzkumu mé bakalářské práce jsem pokládala otázky, které předpokládaly spontánní odpověď, tzv. otevřené otázky. Tento způsob průzkumu jsem zvolila především z toho důvodu, že respondentům umožňuje vyjádřit své názory, jelikož nejsou omezováni jednoznačnou odpovědí.

V odpovědích tištěných kurzívou vědomě neuvádím celá jména, jelikož mi jde spíše o obecnou výpovědní hodnotu, než o osobní zásluhy, případně propady jmenovaných.

Výzkum byl zpracováván anonymně. Dotazovala jsem se respondentů ve věku 18 až 26 let. Volba provést výzkum již s dospělými jedinci, je zdůvodněna možností získat pohled dítěte i dospělého na jednu a tutéž záležitost. Kompletní seznam patnácti otázek uvádím v příloze bakalářské práce.

1. Jaká je tvá první zkušenost se střediskem – pamatuješ si, kdy jsi tam přišel/a poprvé?

M. C. 20 let: „*Ano, na to si moc dobře vzpomínám. Od malička mě bavilo hrát fotbal. Dříve jsem si s kamarádama kopal na ulici. Branku jsme si většinou postavili ze dvou popelnic. Ve středisku jsem byl rád, že můžu hrát na opravdovém hřišti.*“

A. A. 21 let: „*Mé střediskové poprvé bylo na táboře, kam jsem jel se svojí sestrou.*“

T. B. 26 let: „*Do střediska mě přivedla moje kamarádka. Obě jsme se jako malé přály stát zpěvačkou nebo herečkou. Pamatuji si, na svojí první roli v divadelním kroužku.*“

J. H. 25 let: „*Úplně první návštěvu už si nevybavuju, ale určitě byla fajn jako každá jiná.*“

M. S. 24 let: „*Moje první zkušenost se salesiánským střediskem byla na táboře, na který jsem odjel se svým kamarádem, který chodil se svými rodiči do kostela. Prvně jsem se bál, že se budeme pořád jenom modlit, a že nebudu moct pít sladkou sodovku a jíst čokoládu... nevím, proč jsem si to myslel... (smích). Na táboře se mi moc líbilo.*“

O. Z. 25 let: „*Jako malý jsem jezdil přes středisko na tábory a pak mě přihlásili rodiče do keramiky a fotbalu.*“

M. D. 19 let: „*Poprvé jsem přišla ve čtrnácti. Chodila sem moje starší sestra.*“

N. Č. 24 let: „*Před dvěma lety. Dovedla mě sem moje babička.*“

K. K. 20 let: „Poprvé jsem došel do střediska ve 2. třídě a to na keramiku a náboženství. První dojem je takový, že jsem tam vždy rád navštěvoval svůj kroužek.“

I. A. 20 let: „Do střediska jsem asi přišla poprvé na základní škole, chodila jsem tam do kroužku náboženství.“

I když se respondenti ve svých vzpomínkách vraceli o pět a více let zpět, jejich výpovědi byly poměrně přesné. Žádný s respondentů se nezmínil o tom, že by na něho první návštěva salesiánského střediska zapůsobila negativně. Z výpovědí vyplývá postoj buď neutrální či pozitivní. M. S. dokonce konstatuje, že měl počáteční předsudky o salesiánech, které však po první zkušenosti vyhodnotil jako zbytečné.

2. Jaká byla tvá představa o názvu salesiánského střediska, věděl/a jsi, co ten pojem znamená?

M. C. 20 let: „Při první návštěvě, ani dlouho poté, jsem neměl tušení, co to slovo znamená, chodil jsem tam zkrátka proto, že mě to tam bavilo.“

A. A. 21 let: „Středisko pro děcka, jako jsem byl já, ne, nevěděl.“

T. B. 26 let: „O významu mě obeznámila moje kamarádka, než mě tam poprvé přivedla.“

J. H. 25 let: „Ano, věděl. Pocházím z věřící rodiny. Bud' mi o tom řekli rodiče, nebo jsme o tom mluvili v náboženství. To už si přesně nevzpomínám.“

M. S. 24 let: „Já jsem neměl tušení vůbec.“

O. Z. 25 let: „Ze začátku ne, ale ani jsem to neřešil.“

M. D. 19 let: „Věděla, je to dostatečně výstižné.“

N. Č. 24 let: „Ne, v ty době mi to bylo jedno.“

K. K. 20 let: „Vždycky jsme doma říkali, že jdeme do střediska, ale postupem času, v náboženství, a další návštěvy střediska, zejména pak na 2. stupni základní školy, mi otevřeli oči a začal jsem pronikat k významu názvu salesiánského střediska.“

I. A. 20 let: „Zpočátku ne, věděla jsem, že zakladatel byl Don Bosko, socha pána z kostela, ale proč salesiáni? To ne.“

Odpovědi na tuto otázku by se daly zjednodušit: 60% respondentů vědělo a 40% nevědělo.

3. Měli na první návštěvě salesiánského střediska zásluhu tvoji rodiče? Pokud ne, jak se k této skutečnosti stavěli?

M. C. 20 let: „*Já jsem z ulice zahlédl fotbalové hřiště, na kterém kluci hrají fotbal. Odvážil jsem se jít k nim. Rodiče dlouho nevěděli, že tam chodím. Neptali se. Když se to dozvěděli, nevadilo jim to.*“

A. A. 21 let: „*Ano, měli.*“

T. B. 26 let: „*Mamince jsem řekla, že budu chodit s kamarádkou do dramaťáku. Nevadilo jí to... Já ani nevím, jestli někdy přišla na představení...*“

J. H. 25 let: „*Ano, do salesiánského střediska mě rodiče přivedli.*“

M. S. 24 let: „*V podstatě ano, měli na tom tu zásluhu, že mi povolili a zaplatili ten tábor.*“

O. Z. 25 let: „*Ano, máma chodí do kostela a ta mě sem dovedla.*“

M. D. 19 let: „*Ne, rodiče ne. Přístup byl pozitivní, byli na to už zvyklí od sestry.*“

N. Č. 24 let: „*Ano, také, i rodiče měli zásluhu. Byli rádi, že mě babička přemluvila k návštěvě.*“

K. K. 20 let: „*Ano, měli – mamka mě přihlásila do kroužku. Nikdy jsem jí to nezazlíval, ani nebudu!*“

I. A. 20 let: „*Ano, přihlásili mě tam do kroužku a chodili jsme v neděli na mše do Žabovřesek k Panně Marii pomocnici.*“

Většina rodičů měla zásluhu na tom, že jejich dítě začalo navštěvovat Salesiánské středisko. Názor těch, kteří své dítě do Salesiánského střediska nepřivedli, je však taktéž ve všech případech pozitivní.

4. Dokážeš zhodnotit, co se ti na středisku nejvíc líbí?

M. C. 20 let: „*Možnost pravidelně sportovat za skvělou cenu oproti soukromým posilovnám, atd.*“

A. A. 21 let: „*Způsob fungování.*“

T. B. 26 let: „*Že se tu k sobě lidi chovají slušně.*“

J. H. 25 let: „Že se tu setkávám se svými známými, aniž bychom se museli složitě domlouvat a vymýšlet, kam půjdeme a co budeme dělat...“

M. S. 24 let: „Přátelské prostředí, přístup pracovníků, poznávání nových kamarádů.“

O. Z. 25 let: „Setkávají se zde mladí různého věku a hrají spolu fotbal, atd. Není to oddělené jak ve škole.“

M. D. 19 let: „No, jako že široké spektrum možností využití volného času.“

N. Č. 24 let: „Individuální přístup.“

K. K. 20 let: „Po častějších návštěvách střediska je ve středisku cítit duch, který to tam všechno spojuje a člověk se tam může cítit skoro jako doma.“

I. A. 20 let: „Přátelský duch, nenucenost a dobrý příklad.“

Společným rysem odpovědí bylo zejména zmiňování možnosti trávit svůj čas s kamarády, přátelské prostředí, široké spektrum možností využití volného času.

5. Vadí ti něco na středisku?

M. C. 20 let: „Nic, opravdu mě nic nenapadá.“

A. A. 21 let: „Občas špatný způsob komunikace s klienty, přílišná svázanost křesťanskými regulami (pouze v některých případech a u některých lidí).“

T. B. 26 let: „Na středisku nic, jenom se občas stane, že věkově starší návštěvníci odstrkují mladší, ale pracovníci se snaží tohle řešit. Stává se to sem tam.“

J. H. 25 let: „Odchody některých pracovníků, ale to není vada střediska, to je zkrátka život.“

M. S. 24 let: „Na středisku mi nevadí nic, občas se nepohodnu s kamarády, ale to patří ke hře, za chvíli je zase přátelská atmosféra.“

O. Z. 25 let: „Nic mě momentálně nenapadá, občas je tu narváno k prasknutí.“

M. D. 19 let: „Ne. Nebo jo, mohlo by to být blíž (smích).“

N. Č. 24 let: „Někteří moc chytrí lidi. Zejména přestudovaní vysokoškoláci.“

K. K. 20 let: „*Snad nic, nemám žádný problém... jo snad jen tvrdý povrch hřiště, na kterém jsem nešťastně upadl svou nešikovností a způsobil si otřes mozku – každopádně se mi dostalo profesionální pomoci.*“

I. A. 20 let: „*Nic.*“

Odpovědi na tuto otázku byly různorodé. Slečnu N. Č. jsem žádala, aby se mi ke své odpovědi vyjádřila konkrétněji, ale odmítla. Usuzuji, že se jedná o osobní konflikt pravděpodobně s jiným účastníkem. Víc jsem do této problematiky nezasahovala.

6. Dokážeš ze zážitků ve středisku vyhodnotit ten nejlepší?

M. C. 20 let: „*Perfektní bylo, zúčastnit se prvního fotbalového turnaje. To bylo něco jiného, než čutání mezi paneláky...*“

A. A. 21 let: „*Velice těžko, je jich mnoho.*“

T. B. 26 let: „*Potlesk lidí po našem prvním divadelním představení.*“

J. H. 25 let: „*Všechny jsou skvělé, největší nemám.*“

M. S. 24 let: „*Poznal jsem tady svoji první lásku.*“

O. Z. 25 let: „*To asi ne, každý byl trochu jiný.*“

M. D. 19 let: „*Ne, všechny jsou super.*“

N. Č. 24 let: „*Vaření na táboře.*“

K. K. 20 let: „*Dost těžká otázka... jako nejlepšími zážitky hodnotím letní tábory pořádané střediskem, kde člověk zažije prima dny s partou lidí, které třeba znáš a většinou i hodně nových (dobrých) lidí poznáš.*“

I. A. 20 let: „*K nejlepším patří letní tábory a jiné střediskové akce, například v Čučicích.*“

Odpovědi na tuto otázku zpravidla úzce souvisí s individuálními aktivitami, kterým se jedinec ve středisku věnuje, například účast na táborech pořádaných salesiánským střediskem.

7. Zažil/a jsi ve středisku nějaké zklamání? Pokud ano, jaké?

M. C. 20 let: „Jednou jsem přišel do střediska a fotbalové hřiště už bylo plné. Tak jsem šel zklamaně zase domů.“

A. A. 21 let: „Ano, to, co jsem odpověděl k otázce, jestli mi něco na středisku vadí.“

T. B. 26 let: „To jsou spíš dávné vzpomínky z dětství, nad kterými se člověk dnes jenom pousměje.“

J. H. 25 let: „Ano, bohužel se mi jednou z odloženého batohu ztratily peníze. Bylo to pár drobných, už ani nevím... Ale už se nezlobím, třeba je ten dotyčný v tu chvíli potřeboval víc, než já...“

M. S. 24 let: „K Vánocům jsem doma dostal umělou pistol. Jednou jsem si ji vzal do střediska, chtěl jsem se pochlubit, a dělal jsem, že střelím... Náš vedoucí mi to ale zakázal, nenadával mi, to ne, ale tehdy jsem nechápal proč a vnímal jsem to jako křivdu a byl jsem naštvaný. Dnes to chápu a jsem za to rád.“

O. Z. 25 let: „Nic významného.“

M. D. 19 let: „Nezažila.“

N. Č. 24 let: „To jsem nezažila.“

K. K. 20 let: „Zklamání bývá, když odchází nějaký kněz působící ve středisku, do jiné farnosti, jiného střediska. Poté však přijde nějaký nový a poté, co si zvyknu, zklamání opadne.“

I. A. 20 let: „Někdy se mi zdá, že děti už nemají takové nadšení pro hru s druhými jako spíš na mobilu či počítači.“

Někteří respondenti odpověděli, že žádné zklamání nezažili, jiní se zmínili, avšak se dle mého i jejich názoru, nejedná o záležitosti závažné. Za zamyšlení však stojí odpověď mladého muže K. K. Jeho odpověď mě velmi zaujala.

8. Středisko je církevní zařízení. Je tato skutečnost pro tebe podstatná?

M. C. 20 let: „Do kostela chodím jenom na půlnoční mši. Mám na to svůj názor. Ve středisku mě nikdo nepřemlouval ani nenutil, abych chodil do kostela pravidelně, to je pro mě podstatný. Proto mi vůbec nevadí, že jde vlastně o církevní zařízení.“

A. A. 21 let: „*Ano.*“

T. B. 26 let: „*Já jsem věřící, ale rodina mě k tomu nevedla, vlastně jenom babička, ale ta umřela, když jsem byla malá. Tady se setkávám s věřícími lidmi. Myslím si, že opravdu věřící člověk se chová lépe ke svému okolí, proto mi je tady dobře. To, co se dnes děje, jak jsou lidi na sebe zlí, mě hodně mrzí.*“

J. H. 25 let: „*Jak už jsem říkal, já, moje rodina, jsme věřící, chodíme do kostela, já jsem chodil do náboženství. Je to pro mě podstatné, ale není to podmínka. Nechodím sem proto, že se jedná o církevní zařízení, že bych musel.*“

M. S. 24 let: „*Já jsem se toho z počátku bál, ale dnes vím, že bát se, bylo zbytečný. Chodí sem věřící i nevěřící, rozdíl se nedělají.*“

O. Z. 25 let: „*Ani ne, nikdo tu nikomu nic nevnucuje, takže je to v pohodě.*“

M. D. 19 let: „*Ano, je to pro mě podstatné. Víím, kdo za tím vším stojí a z jakých myšlenek se čerpá.*“

N. Č. 24 let: „*Ne.*“

K. K. 20 let: „*Není to nic, co by mi nějak bránilo - je dobře, že je církevní organizace! A například, pro nevěřící kamoše, co jsem do střediska přivedl, to nepůsobilo vůbec špatně a cítili se tu dobře. Je podstatné nemít předsudky.*“

I. A. 20 let: „*Ano, je podstatná, protože si nese své hodnoty.*“

Z odpovědí vyplývá podstatná skutečnost, že středisko mohou navštěvovat jak věřící, tak i nevěřící jedinci, aniž by jim byla víra podsouvána či vnucována.

9. Vyhovuje ti nabídka využití volného času?

M. C. 20 let: „*Já žiju fotbalem, jiný sporty jen okrajově, jo, vlastně ještě využívám posilovnu. Jsem spokojený.*“

A. A. 21 let: „*Velice.*“

T. B. 26 let: „*Baví mě hlavně divadlo, ale občas jen tak povykládám se známými, je to taky relax.*“

J. H. 25 let: „*Ano, určitě. Já na sport moc nejsem, ani výtvarku... Ale nadšený jsem z toho, že středisko nabízí možnost využití jazykových kroužků.*“

M. S. 24 let: „Vyhovuje. A navíc nabídka se pořád rozšiřuje.“

O. Z. 25 let: „Ano, je toho na výběr hodně.“

M. D. 19 let: „Ano, dokonale.“

N. Č. 24 let: „Ano, vyhovuje.“

K. K. 20 let: „Nabídla volného času je rok od roku lepší. Převážně, co se týče nabídky zájmových kroužků.“

I. A. 20 let: „Ano, myslím, že nabídka je rok od roku bohatší.“

Respondenti se v odpovědích zmiňují o svých zálibách, které mohou ve středisku vykonávat. Fotbal, divadlo, jazykové kroužky,... Všem dotázaným nabídka využití volného času vyhovuje.

10. Potkal/a jsi ve středisku nějaké kamarády?

M. C. 20 let: „Všichni v týmu jsme kamarádi, je to předpoklad vítězství.“

A. A. 21 let: „Ano, mnoho.“

T. B. 26 let: „Samozřejmě, tady se lehce seznámíte.“

J. H. 25 let: „Mojí přátelé jsou pouze tady.“

M. S. 24 let: „To je jasný...!“

O. Z. 25 let: „Ano, hromadu.“

M. D. 19 let: „Našla jsem si zde kamarády.“

N. Č. 24 let: „Ano.“

K. K. 20 let: „Většina mých dlouhodobých přátel pochází z oblasti Žabin a právě střediska. Takže ano, potkal.“

I. A. 20 let: „Ano, hlavně později jako animátorka, mám tu spoustu kamarádů.“

Sto procent dotázaných odpovědělo na tuto otázku kladně.

11. Mohl/a jsi ve středisku realizovat i svoje nápady?

M. C. 20 let: „Já nevím, jestli znáš ten pocit. Ale prostě když můžeš být tam, kde jsi rád a dělat věc, co máš rád, tak jsi to prostě ty... Pro mě je to místo fotbalové hřiště.“

A. A. 21 let: „Ano, většinou, co se do organizací akcí, týče.“

T. B. 26 let: „Ano, to je to pozitivum, tady tě vyslechnou, dají ti prostor.“

J. H. 25 let: „Mezi vrstevníkama, třeba na základce jsem si připadal jako outsider, posmívali se nám, kteří jsme chodili do náboženství a tak. Tady se nemusím stydět, takže to pomohlo mému dřív nízkému sebevědomí.“

M. S. 24 let: „Ano, hlavně na táborech jsem měl pocit, že můžu jednat sám za sebe, že bych měl být samostatný a taky jsem k tomu dostal prostor.“

O. Z. 25 let: „Ano, občas, například během dětského dne.“

M. D. 19 let: „Částečně.“

N. Č. 24 let: „Zatím nemám žádné vlastní nápady.“

K. K. 20 let: „Středisko je ideální místo pro realizaci nápadů, práci v týmu, přípravy akcí, pomoc druhým. Nejvíce si vážím toho, že mohu svoji kreativitu vybit právě tady a mám a dostávám k tomu prostor.“

I. A. 20 let: „Ano.“

Většina respondentů vypovídá, že své nápady realizovat mohla. Někteří uvádějí i konkrétní případy.

12. Jak jsi vycházel/a s pracovníky střediska?

M. C. 20 let: „Dobře, žádný problém.“

A. A. 21 let: „Hodně individuální.“

T. B. 26 let: „Tady se vážně všichni snaží spolu dobře vycházet. Možná občas se našel někdo, kdo přehnaně prožíval svoji funkci, ale vše se tak nějak urovnalo.“

J. H. 25 let: „Vycházím s nimi v pohodě.“

M. S. 24 let: „Možná bylo pár zádrhelů, když jsem byl kluk, ale s odstupem času tyto drobné neshody považuju spíše za úsměvné.“

O. Z. 25 let: „Většinou bez problému, občas problémy kvůli sprostým slovům.“

M. D. 19 let: „V pohodě.“

N. Č. 24 let: „Nakonec jsme si zvykli.“

K. K. 20 let: „S pracovníky střediska jsem nikdy neměl jediný problém. Řadí se k nim velmi vlídní, vstřícní a kvalifikovaní lidé.“

I. A. 20 let: „Téměř vždy jsme se dohodli se spokojeností obou stran.“

Z výpovědí lze usoudit, že vztahy mezi pracovníky a účastníky střediska jsou bezproblémové. Mezi účastníky a pracovníky panuje spíše přátelská atmosféra. Hodnocení lze provést také na základě odpovědí k poslední otázce tohoto rozhovoru, která umožňuje větší prostor k vyjádření názoru a myšlenek každého z respondentů.

13. Našel/a jsi ve středisku pomoc a podporu, když bylo třeba?

M. C. 20 let: „Kvůli fotbalovému nadšení, jsem jednu dobu začal lajdat školu. Nebavila mě hlavně čeština, nemám na to buňky, asi, nevím. Hrozilo mi, že rupnu. Naši mi chtěli fotbal zakázat. Svěřil jsem se ve středisku. Tam mi domluvili a nakonec jsem prošel.“

A. A. 21 let: „Nijak zvlášť, pokud ano, nepamatuji se.“

T. B. 26 let: „Ano, v pubertě jsem často měla pocit, že jsem jiná, že mi nikdo nerozumí, však víte, jak to je. Tady jsem se mohla vypovídat a pomohlo mi to.“

J. H. 25 let: „Tak to se budu opakovat. Problémy jsem měl se spolužáky na základní škole, posmívali se mi za to, že jsme věřící rodina. Mám šest sourozenců. Žili jsme obyčejně. Do střediska nechodí pouze věřící, ale všichni se tu k sobě snaží chovat slušně. Středisko mě v té době drželo. Nevím, jak by to jinak dopadlo.“

M. S. 24 let: „Já mám to štěstí, že jsem v životě neměl žádné větší problémy. Ale mám pocit, že kdyby bylo třeba, mám na koho se obrátit tady ve středisku.“

O. Z. 25 let: „Ano, pár lidem se nebojím svěřit.“

M. D. 19 let: „Zatím jsem žádnou nepotřebovala.“

N. Č. 24 let: „To, právě že, ano.“

K. K. 20 let: „Ano, ideální místo pro vážný rozhovor s přáteli, když má člověk trablíky a také dospělí jsou velmi náklonní.“

I. A. 20 let: „Nemám, co bych řekla.“

Každý z dotázaných respondentů, který si prošel svými „trablíky“, jak uvádí mladík K. K., říká, že zde pomoc a podporu našel.

14. Předposlední otázka – pro moji práci hodně důležitá – dostal/a ses v životě do situace, kdy jsi měl/a blízko např. k záškoláctví, krádežím nebo dokonce drogám, atd.? Pokud ano, odvrátilo tě právě salesiánské středisko nebo některý z pracovníků?

M. C. 20 let: „Jak jsem už říkal, měl jsem problémy ve škole. Bylo to hodně špatný. Tehdy mi promluvila do duše jedna z praktikantek. A pomáhala mi s učením.“

A. A. 21 let: „Ano dostal, ne středisko, pracovníci se na odvrácení nepodepsali.“

T. B. 26 let: „Ne, já jsem nikdy neměla takový problém.“

J. H. 25 let: „I přesto, že je nás sedm sourozenců a je pravda, že to nebylo vždy jednoduché. K takovým věcem, jako je alkohol, drogy, to jsem nikdy nesklouzl a ani k tomu neměl nijak blízko.“

M. S. 24 let: „Já jsem měl období, kdy jsem dost pil, párty, diskotéky. No, a taky kouřil. Pak jsem měl pocit, že jsem oproti ostatním unavenej, nestíhám tolik věcí, a přestal jsem v tom alkoholu vidět smysl. Rád se pobavím, ale s mírou.“

O. Z. 25 let: „Asi jen nepřímo, tím, že jsem tu získal hromadu kamarádů a známých, se kterými jsem se do žádné takové situace nedostal – takový preventivní systém.“

M. D. 19 let: „Tuto zkušenost nemám.“

N. Č. 24 let: „Mám nějaké zkušenosti. Atmosféra jaká panuje ve středisku, se naprosto vylučuje s něčím takovým, to vás zkrátka hodí na opačný směr, jinou kolej. Jsem kuřáčka, ale po dobu, co jsem ve středisku, si cigaretu odpustím.“

K. K. 20 let: „Tímto směrem mě to nikdy netáhlo. Jednou jsem možná ukradl něco, fixa to byla, protože se mi líbila (ve škole to bylo), ale nic trvalého, častějšího spádu. Táhlo mě to spíše opačným směrem – k řeholnímu povolání, ale nyní jsem poznal svou lásku a cítím, že tohle je ta správná cesta, kterou mi Bůh dává.“

I. A. 20 let: „V této životní etapě jsem se naštěstí neocitla, středisko ale může v takovýchto situacích přispět k prevenci a nápravě.“

Vzhledem ke stanovené výzkumné otázce, jsem byla odpověďmi velmi potěšena, jelikož respondenti byli ve svých odpovědích ochotni uvést i osobní příběhy ze života, na základě kterých se dá velmi dobře vytvořit výsledek tohoto výzkumu. Prozatím však můžeme odpovědi zobecnit a to tak, že u těch, kteří se ocitli blízko sociálně patologickému jevu, mělo salesiánské středisko podíl na odvrácení.

15. Chtěl/a bys něco prostřednictvím této práce vzkázat pracovníkům střediska?

M. C. 20 let: *„Chtěl bych určitě poděkovat, hlavně za tu pomoc se školou, a dodatečně se omluvit za své tehdejší pubertální chování.“*

A. A. 21 let: *„Ne, děkuji.“*

T. B. 26 let: *„Děkuji za spousty hodin smysluplně stráveného volného času.“*

J. H. 25 let: *„Rád bych všechny pracovníky pozdravil a popřál jim spokojené návštěvníky, jako jsem já. Hodně sil a trpělivosti.“*

M. S. 24 let: *„Děkuji všem za všechno a pevně doufám, že se salesiánská střediska budou jen a jen dál rozvíjet. Ať se daří.“*

O. Z. 25 let: *„Jen tak dál.“*

M. D. 19 let: *„Bůh vám žehnej.“*

N. Č. 24 let: *„Hodně trpělivosti.“*

K. K. 20 let: *„Hodně zdaru, hodně síly pro další Vaši práci! Díky Vám za vše, co pro nás děláte, vážím si toho!“*

I. A. 20 let: *„Práce je smysluplná a prospěšná celé společnosti.“*

Jak jsem se již zmínila. Díky osobním vzkazům respondentů lze vyhodnotit velmi pozitivní a přátelské vztahy mezi pracovníky a účastníky salesiánského střediska.

4.4.1 Dílčí závěr

Zkoumání pomocí rozhovorů splnilo svoji funkci. Samozřejmě by bylo zajímavější, kdyby se sešlo více odpovědí od oslovených respondentů, ale i tak získaná výpovědní hodnota obdržených odpovědí je výrazná. Zjistila jsem, že preventivně sociálně pedagogická činnost salesiánů na mládež je vnímána pozitivně. Ukazuje se, že salesiánské středisko mládeže svou programovou nabídkou i personálním složením dokáže velice dobře reagovat na potřeby cílové skupiny. Tím byla zodpovězena stanovená výzkumná otázka, že salesiánské hnutí je efektivní i v současnosti a salesiáni tedy mají jistý význam pro sociální pedagogiku.

ZÁVĚR

Sociálně patologické jevy a prevence sociálně patologických jevů v naší společnosti je velkým problémem současnosti i budoucnosti. Jsme svědky neustálého silného tlaku na úspěšnost každého jedince. Lze spatřovat, že lidé pod tímto vlivem, často uvěří tomu, že nemohou být šťastní, pokud nebudou dostatečně bohatí, jejich těla nebudou dostatečně krásná, štíhlá, vypracovaná,... Důsledkem toho se stává, že člověk, který tuto vnucující se myšlenku přijme za závaznou, snaží se kritéria takto nazývaného „štěstí“ splnit nelegálním či nezdravým způsobem v podobě ať už kriminality nebo například poruch příjmu potravy spojenými s kultem krásy a atraktivity. Tato problematika je o to závažnější u dětí a mládeže, kdy následky sociálně patologického jevu mají mnohdy pro jejich život ireverzibilní následky, a to jak v oblasti tělesné, tak i duševní a sociální.

Mezi určitými skupinami dětí a mládeže je ve většině případů nežádoucí chování v jasné souvislosti s životním stylem. Do jisté míry lze spatřovat původ v rodině, která neplní svoji funkci. V závažnějších případech potom přebírá roli některá z forem náhradní rodinné výchovy. Popřípadě má dítě snahu vyhledat si svoji „náhradní rodinu“ samo v některé komunitě, ve které se cítí být platným členem společnosti. Prostředí, ve kterém se jedinec pohybuje, může mít pozitivní nebo však naopak pochopitelně negativní vliv.

Pro sociální potřeby dětí a mládeže je, dle mého názoru, v dnešní době velmi omezený prostor. Následkem této skutečnosti je potom shlukování mládeže v odlehlých místech městských parků, potulování se po ulicích, první zkušenosti s alkoholem, cigaretami a s tím související první drobné krádeže, atd. Jedno dvojslabičné slovo, které za tím vším stojí, a na které si můžeme ukázat, je: nuda.

S využitím volného času dětí a mládeže jsou spojovány státní organizace, popřípadě neziskový sektor. V omezené míře si však lidé dokážou představit, že salesiánské středisko, které je součástí katolické církve, může fungovat bez ideologického přístupu. Nicméně, v salesiánské komunitě tomu tak je, jak ukazuje i výzkum mé bakalářské práce. Nutno ještě konstatovat, že většina lidí, která se mě zeptala na téma mé bakalářské práce, netušila, kdo salesiáni jsou. Osobně si myslím, že na základě výše zmíněných skutečností, by bylo vhodné více informovat o možnosti návštěv salesiánských středisek a tím dostat jejich existenci do povědomí lidí.

Účast ve středisku a oratoři je zpravidla za symbolické poplatky, což by mohlo vyřešit problém mnoha rodičů, kteří by svému dítěti sice rádi dopřáli co nejkvalitnější využití volného času, ale finanční situace jim toto neumožňuje.

Vzhledem ke stavu společnosti a výhledům do budoucna, se naše momentální situace zdá stále naléhavější a důležitější. V závěru této bakalářské práce by se však, po studiu příslušné literatury a provedeném výzkumu, dalo říci, že pokud někdo chce vychovávat podle preventivního systému, musí být jeho základním postojem snaha, být vzorem.

Don Bosko ze svého křesťanského hlediska nepovažoval dítě za idol, ale byl si vědom, že schopnost k dobru, která je ukrytá v každém z nás, je třeba podněcovat, pěstovat a utvářet prostřednictvím rozumné, motivované a k hodnotám otevřené pomoci.

Výrazně akční přizpůsobivost moderním trendům vyznavačů Dona Boska, o které jsem se přesvědčila v průběhu své praxe v salesiánském středisku, beze sporu naplňuje potřeby současné mládeže a tím ji vlastně i oslovuje. Pouhé lpění na tradicích by v tomto případě bylo nedostačující a možná i v konečném důsledku kontraproduktivní.

Široké spektrum aktivit, které nabízí salesiánské středisko mládeže, dává skutečně neomezené možnosti sociálně pedagogického působení podle potřeb každého jedince. Salesiáni současně provádí průzkum potřeb současných dětí a mladých dospělých a na základě toho mohou fundovaně pracovat s ohroženými skupinami.

Preventivní systém Dona Boska má i dnes význam pro vychovatele i pro mladé lidi, kteří si kladou otázky spojené s budoucností a vlastní formací. Tento systém nevyžaduje jen opakování toho, co dělal Don Bosko. Je spíše za potřebí ve změněných historických podmínkách mít odvalu a trpělivost pro uskutečňování toho, co uskutečňoval on.

Vyžaduje to snahu v přítomnosti vnímat perspektivu budoucnosti!

Vlastnoruční dochovaný dopis kněze Vladimíra Koukala, psaného dne 2. srpna roku 1953

„Milý příteli, tak jsi mi psal, žeš poznal, že Tvůj duchovní stav je naprosto nevyhovující. Že v šíleném tempu nestáčíš odstranit chyby, které si ani pořádně neuvědomuješ, ale které cítíš a kolikrát i v záblesku vidíš. Tak ležíš již čtvrtý den. Bez myšlenek – ale ne bez užitku! Zvrať všechny myšlenky – vyprázdni se a začneme budovat novou stavbu. A jako rozumní se ohlédnem po terénu, složení půdy, kde budou základy. Budeme prosit o nejlepší materiál, podmínky a metody práce, kterých budeme využívat. Musí být co nejkvalitnější, nejmodernější a nejúspornější.“

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ALBERTI, P. *Světce Don Bosko*. Řím: Křesťanská akademie, 1977.
2. BOSCO, G. *Můj život pro mladé*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8.
3. BOSCO, T. *Don Bosko*. Řím: Torino, 1990.
4. DUNOVSKÝ, J. a kol. *Sociální pediatrie – vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-254-9.
5. DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7.
6. FRANKEL, B., RACHEL, K. *O sebevraždách*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-234-0.
7. GRÜN, A., ROBBENOVÁ, M. *Jdi svou vlastní cestou – Jak čelit zranění z dětství*. Praha: Paulínky, 2010. ISBN 978-80-7450-010-7.
8. HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
9. HOLUB, M., NOVÁ, H., PTÁČEK, L., SLADKÁ HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-96-7.
10. JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.
11. JILČÍK, T., VAVŘÍK, M. *Základy sociologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011.
12. JŮZL, M. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.
13. KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.
14. KAŠPAROVÁ, E., KOMÁRKOVÁ, R., SURYNEK, A. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-04.
15. KOPECKÝ, J. *Tvé misie budou na severu*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-335-2.

16. LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama, 1986.
17. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. ISBN 80-901424-7-8.
18. MOTTO, F. *Výchovný systém Jána Bosca*. Bratislava: Tlač Goen, 2005. ISBN 80-8074-022-4.
19. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
20. MÜHLPACHR, P., VAVŘÍK, M. *Sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2010.
21. PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. Praha: ISV – nakladatelství, 1997. ISBN 80-85866-23-4.
22. PONCET-BONISSOL, Y. *Psychický nátlak v rodině*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0153-3.
23. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7367-047-X.
24. QUARZO, G. *Don Bosco mi ukazoval cestu*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0011-6.
25. RADVAN, E., VAVŘÍK, M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2009.
26. VEČERKA, K. a kol. *Prevence kriminality v teorii a praxi*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-48-6.
27. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-678-0.

INFORMACE Z INTERNETU

28. <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/2011-svaty-frantisek-salesky/>
29. <http://www.sdb.cz/co-delame/>
30. <http://old.tisk.cirkev.cz/>
31. <http://www.sdb.cz/salesiani/o-salesianech/osobnosti/>
32. <http://www.kic.rosice.cz/cs/kultura-a-volny-cas/osobnosti-rosicka/oldrich-med>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Seznam otázek

Příloha P2: Etický kodex pracovníků salesiánského střediska

PŘÍLOHA P I: SEZNAM OTÁZEK

- 1.** Jaká je tvá první zkušenost se střediskem – pamatuješ si, kdy jsi tam přišel/a poprvé?
- 2.** Jaká byla tvá představa o názvu salesiánské středisko, věděl/a jsi, co ten pojem znamená?
- 3.** Měli na první návštěvě salesiánského střediska zásluhu tvoji rodiče? Pokud ne, jak se k této skutečnosti stavěli?
- 4.** Dokážeš zhodnotit, co se ti na středisku nejvíc líbí?
- 5.** Vadí ti něco na středisku?
- 6.** Dokážeš ze zážitků ve středisku vyhodnotit ten nejlepší?
- 7.** Zažil/a jsi ve středisku nějaké zklamání? Pokud ano, jaké?
- 8.** Středisko je církevní zařízení. Je tato skutečnost pro tebe podstatná?
- 9.** Vyhovuje ti nabídka využití volného času?
- 10.** Potkal/a jsi ve středisku nějaké kamarády?
- 11.** Mohl/a jsi ve středisku realizovat i svoje nápady?
- 12.** Jak jsi vycházel/a s pracovníky střediska?
- 13.** Našel/a jsi ve středisku pomoc a podporu, když bylo třeba?
- 14.** Předposlední otázka – pro moji práci hodně důležitá – dostal/a ses v životě do situace, kdy jsi měl/a blízko např. k záškoláctví, krádežím nebo dokonce drogám, atd.? Pokud ano, odvrátilo tě právě salesiánské středisko nebo některý z pracovníků?
- 15.** Chtěl/a bys něco prostřednictvím této práce vzkázat pracovníkům střediska?

PŘÍLOHA P 2: ETICKÝ KODEX

Etický kodex pracovníků SaSM – DDM Brno-Žabovřesky

Etický kodex našeho Střediska, ke kterému se hlásí zaměstnanci i dobrovolní spolupracovníci, vychází z křesťanské hodnotové orientace, osoby Ježíše Krista a preventivního výchovného stylu Dona Boska, který počítá s duchovním rozměrem člověka. Kodex se nezabývá požadavky danými zákonem, neboť je považuje za pevně dané. Jeho cílem je přispívat ke zkultivování prostředí našeho školského zařízení, především v oblasti etiky jednání a čitelnosti a poctivosti úmyslů. Vychází z něj naše chování, jednání a vztahy ke klientům, k sobě navzájem i k životnímu prostředí.

Etické zásady obecně

- Ctíme jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou a rasovou příslušnost, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.
- Jednáme s vědomím, že naše chování je vzorem pro klienty Střediska.
- Na základě znalostí, dovedností a zkušeností pomáháme jednotlivcům i skupinám při jejich rozvoji a při řešení konfliktních situací.
- Ke svému povolání přistupujeme jako k poslání.

Etické zásady ve vztahu ke klientům

- Vedeme klienty k odpovědnosti za vlastní život a jednání a k zodpovědnému plnění povinností přiměřených jejich věku.
- Ke klientům přistupujeme se vstřícností a přátelským přijetím.
- Ve svém chování jsme transparentní a pro klienty srozumitelní. Jasným a přijatelným způsobem vymezujeme naše očekávání ve vztahu k nim, hranice a pravidla chování a důsledky plynoucí z jejich překračování.
- Vedeme klienty k respektování důstojnosti každého člověka a křesťanské víry. Učíme je slušnému chování k pedagogům, sobě navzájem i zařízením Střediska.
- Zachováváme mlčenlivost o skutečnostech, které jsme se dozvěděli v souvislosti s působením v programech Střediska a které se vztahují ke klientům, s výjimkou pedagogických konzultací a porad v rámci Střediska. V ostatních případech nás této povinnosti může zbavit pouze klient nebo jeho zákonný zástupce písemným prohlášením. Současně jsme si vědomi povinnosti informovat na příslušných místech o závažných skutečnostech týkajících se klientů.
- Neřešíme s klienty ani před nimi interní záležitosti Střediska.

Etické zásady ve vztahu k zaměstnavateli

- Odpovědně plníme povinnosti vyplývající ze závazků k zaměstnavateli. Rozhodnutí zaměstnavatele přijímáme s respektem a loajalitou.
- Zaměstnavatel vytváří takové podmínky, které umožňují členům pracovního týmu závazky přijmout a uplatňovat je v souladu s tímto kodexem.
- Udržujeme a podporujeme atmosféru spolupráce.
- Zavazujeme se nezamlčovat sexuální obtěžování a protizákonné jednání.

Etické zásady koležiality

- Respektujeme znalosti a zkušenosti kolegů a ostatních odborných pracovníků a spolupracujeme s nimi.
- Respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborníků. Připomínky k nim vyjadřujeme vhodným způsobem, začínáme přímým rozhovorem s nimi, dále příp. přímým nadřízeným.
- Upřednostňujeme týmovou spolupráci před separací a individuálním pojetím služby.
- Přispíváme k dobrému pracovnímu klimatu a svou práci vidíme v širším kontextu společného díla ve Středisku.

Etické zásady odbornosti a povolání

- Dbáme na zvyšování, případně udržování prestiže daného typu služby.
- Snažíme se o zvyšování odborné úrovně, profesionality své práce a vlastního celoživotního vzdělávání a rozvoje.
- Nepřekračujeme hranice vlastních kompetencí, uvědomujeme si a respektujeme vlastní limity a v případě potřeby požádáme o pomoc.
- Při své práci zohledňujeme schopnosti a možnosti klientů.
- Využíváme různých nástrojů pro získávání zpětné vazby.
- Snažíme se o to, aby ve vztahu mezi Střediskem a jinými organizacemi poskytujícími podobné služby nepřevládla rivalita a nekonstruktivní konkurence.
- Zavazujeme se dbát o dobrou pověst a dobré jméno Střediska.
- Budujeme zdravé vztahy s klienty, aniž bychom je přítomností vážali na svou osobu.

Za hrubé porušení tohoto kodexu se považuje mj.: šíření pomluv, úmyslné zadržování podstatných informací, šíření dezinformací, vynášení interních informací, vyhrožování a ponižování, nadávky, výsměch, agresivita a nedůstojné zacházení ze strany nadřízených.

S kodexem jsem se seznámil a svůj souhlas s jeho obsahem stvrzuji podpisem:

V Brně dne 19.9.2014

celé jméno: KATEŘINA DORAZILOVA

podpis: Dorazilova